កាលប្បវត្តិ

១៩៨៩

ថ្ងៃ ១២ មិនា : នៅទីក្រុងប៉េកាំង «រដ្ឋាភិបាលចម្រុះ កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ» បង្កើត ក្រុមប្រឹក្សាការពារជាតិ ជាន់ខ្ពស់ ។ គោលដៅ : ពង្រីង សាមគ្គីភាព សហប្រតិបត្តិការ រវាង កងទ័ពខ្មែរទាំង ៣ ក្រុម ដែលប្រឆាំង នឹង វត្តមាន កងទ័ពវៀតណាម នៅលើទឹកដីខ្មែរ ។ ថ្ងៃ ៧ មករា : ខួបទី ១០ នៃ កំណើត សាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិត កម្ពុជា ។ នៅក្នុង ឱកាសនោះ លោក ង្វៀន វ៉ាន់ លិញ អគ្គលេខាធិការ បក្សកុម្មុយនិស្ត វៀតណាម សន្យាថា នឹងដកកងទ័ព វៀតណាមទាំងអស់ចេញពី កម្ពុជា នៅដំណាច់ខែ កញ្ញា ។ ថ្ងៃ ១៨ មករា : នៅទីក្រុងប៉េកាំង ការចុះហត្ថលេខា ទៅលើ កិច្ចព្រមព្រៀង រវាង ចិន និង វៀតណាម ស្តីពីការដកកងទ័ពវៀតណាម ចេញពី កម្ពុជា ក្រោមការត្រួតពិនិត្យ អន្តរជាតិ នៅដំណាច់ខែកញ្ញា ។ ថ្ងៃ ២៣ មករា : គណប្រតិភូ អ្នកតំណាងសភា ថៃ ធ្វើទស្សនកិច្ច នៅ កម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ២៤-២៧ មករា : លោក ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃ របប សាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិត កម្ពុជា ធ្វើទស្សនកិច្ច ក្រៅផ្លូវការនៅប្រទេសថៃ ។ លោកជួបសន្ទនា ជាមួយ លោក ឆាតឆៃ ជុនហាវ៉ែន រដ្ឋមន្ត្រី ទី ១ ថៃ. លោក ស៊ិទ្ធិ សាវេតសិលា រដ្ឋមន្ត្រី ការបរទេស. ឧត្តមសេនីយ៍ ឆាវលិត យ៉ុងចៃយុទ្ធ មេបញ្ជាការ សេនាធិការដ្ឋាន កងទ័ពថៃ ។ ថ្ងៃ ២៦ មករា : នៅទីក្រុង ប៉េកាំង សម្តេច នរោត្តម សីហនុ បានបញ្ចេញការខក ព្រះទ័យ យ៉ាងខ្លាំង អំពី ការដែលទីក្រុងបាងកក ទទួលលោកហ៊ុន សែន ។ ព្រះអង្គ ទ្រង់សំរេចព្រះទ័យ មិនចូលរួមក្នុងការចរចា រហូតដល់ ខែ កញ្ញា ព្រោះផែនការ សន្តិភាពដែលព្រះអង្គ បាន ស្នើឡើង ពុំមាន ភាគីណាមួយ សុខចិត្តទទួលយក ។ ថ្ងៃ ៩ កុម្ភៈ : ភាគីខ្មែរ ទាំងបី នៃ «រដ្ឋាភិបាលចម្រុះ កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ» (G.C.K.

ញ.) ដែលប្រឆាំង ង៉ោ ឌិញ ឌៀម កងទ័ព វៀតណាម ទៅកម្ពុជា រួមប្រជុំគ្នានៅទីក្រុងប៉េកាំង ។ ភាគីខ្មែរទាំង ៣ បានស្រុះស្រួលគ្នា ទទួលយកផែនការសន្តិភាព ។ ថ្ងៃ ១២ កុម្ភៈ : សម្ដេច សីហនុ វិលត្រឡប់ មកបំពេញការកិច្ច ជាប្រធាន «រដ្ឋាភិបាលចម្រុះ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ» បន្តមកទៀត ។ ថ្ងៃ ១៧-១៨ កុម្ភៈ : ក្រុមការងារ តំណាងភាគីខ្មែរទាំង ៤ រួមប្រជុំគ្នា នៅទីក្រុងហ្សាការតា ។ ថ្ងៃ ១៩-២១ កុម្ភៈ : អន្តរប្រជុំក្រៅផ្លូវការ ទី២ (JIM II) រវាង តំណាងភាគីខ្មែរទាំង ៤ ។ មាន ការនិយាយ មិនចុះសម្រុងគ្នា លើពាក្យពេចន៍ និងសេចក្ដី [illegible] អាសន្ន សំរាប់ជំនួសស្ថាប័ន នៃ របបសាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិត កម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ២៣ មិនា : របបសាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិត កម្ពុជា បង្កើតគណកម្មការមួយដើម្បី កែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។ ថ្ងៃ ២៦ មិនា : នៅ ទីក្រុងប៉េកាំង សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ បាន ទទួលលិខិតមួយ ពី លោក ហ៊ុន សែន ។ តាមរយៈលិខិតនោះ លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃ របប សាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិត កម្ពុជា ស្នើសុំ ពិភាក្សាជាមួយព្រះអង្គ ដើម្បី លើកឡើងអំពី សម្បទាន សំខាន់ៗ ២ ចំណុច ។ ថ្ងៃ ២៩ មិនា : លោក ស្ទេហ្វិន សូឡា សមាជិក សមាជសហរដ្ឋ អាមេរិក អញ្ជើញមកជួបលោក ហ៊ុន សែន នៅទីក្រុងភ្នំពេញ ។ ពេលត្រឡប់ទៅ សហរដ្ឋ អាមេរិកវិញ លោកសូឡា ស្នើសុំឲ្យសមាជ អាមេរិក បញ្ឈប់ជំនួយដល់ ភាគីខ្មែរដែលប្រឆាំង និងកុម្មុយនិស្ដ ។ នៅថ្ងៃ ២៩ មិនា ដដែល នោះ គណបក្សប្រជាជន បដិវត្ត កម្ពុជា បើក មហាសន្និបាត វិសាមញ្ញ នៃ គណកម្មាធិការ មជ្ឈិម ។ ថ្ងៃ ២ មេសា : សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ ស្នើជួបលោក ហ៊ុន សែន នៅ ទីក្រុង ហ្សាការតា នៅថ្ងៃ ២ ឧសភា ។ ថ្ងៃ ៤ មេសា : ទីក្រុងហាណូយ ជូនដំណឹងថា គេ នឹងដកកងទ័ពរបស់គេ អស់ចេញពីប្រទេសកម្ពុជា នៅដំណាច់ខែ កញ្ញា ។ ថ្ងៃ ៦ មេសា : សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ ស្នើសុំ ឲ្យប្រទេសបារាំង បើកសន្និសីទ អន្តរជាតិមួយ ។ ថ្ងៃ ៧ មេសា : ប្រទេសបារាំង បញ្ចេញការពេញចិត្ត របស់ គេចំពោះ ការដកកងទ័ពវៀតណាម ហើយ នឹងជំនួប រវាង សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ និង លោក ហ៊ុន សែន គ្រោងធ្វើ នៅថ្ងៃ ២

ឧសភា ។ ប្រទេសបារាំង អបអរសាទរ ផងដែរអំពី ការបើកអន្តរប្រជុំ រវាងភាគីខ្មែរ ហើយ សន្យាថានឹងរៀបចំ សន្និសីទ អន្តរជាតិមួយ នៅចុងបញ្ចប់ ការប្រជុំនោះ ។ ថ្ងៃ ២៤ មេសា : កងកម្លាំង ទ័ពវៀតណាម និងកងទ័ពសាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិតកម្ពុជា វាយ ប្រហារទៅលើ មូលដ្ឋាន កងទ័ពខ្មែរក្រហម ។ ថ្ងៃ ២៨ មេសា : នៅទីក្រុងបាងកក លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ទី ១ ថៃ លើកឡើង នូវ គោលនយោបាយ ថ្មីមួយ នោះគឺ ការប្រែក្លាយ តំបន់ឥណ្ឌូចិនដែលរងគ្រោះដោយសង្គ្រាម ឲ្យទៅជា តំបន់ពាណិជ្ជកម្ម វិញ ។ ថ្ងៃ ២៩-៣០ មេសា : រដ្ឋសភា នៃរបបសាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិត កម្ពុជា បើកអន្តរប្រជុំវិសាមញ្ញមួយ ដើម្បីកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។ អន្តរប្រជុំបាន សំរេចប្ដូរឈ្មោះ ពី«សាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិត កម្ពុជា» មកជា «រដ្ឋកម្ពុជា» វិញ ។ ទង់ជាតិ ដែលមានប្រាសាទអង្គរ កំពូល ៥ ផ្លាស់មកជា ទង់ជាតិដើមដែលប្រាសាទអង្គរ មាន កំពូល ៣ វិញ ។ ទោសប្រហារជីវិតត្រូវលុបចោល ពុទ្ធសាសនា ត្រូវកំណត់ជាសាសនា របស់រដ្ឋ សេដ្ឋកិច្ច សមូហភាពត្រូវជំនួសដោយ កម្មសិទ្ធិឯកជន និង សេដ្ឋកិច្ចផ្សារ ។ រីឯ នយោបាយក្រៅប្រទេស គឺ អព្យាក្រឹតភាព និង គោរព គោលការណ៍ មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ ។ ថ្ងៃ ២ និង ៣ ឧសភា : ជំនួបទី ៤ រវាង សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ និង លោក ហ៊ុន សែន នៅទីក្រុង ហ្សាការតា ។ អ្នកនយោបាយខ្មែរទាំងពីរ យល់ស្របគ្នាអំពីការចាំបាច់ត្រូវមាន យន្តការ អន្តរជាតិមួយ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យ ការដកកងទ័ពវៀតណាម ។ នៅក្នុងឱកាស នោះដែរ លោកហ៊ុន សែន ក៏បានជួបសន្ទនាជាមួយ លោក សឺន សាន ផងដែរ ។ ថ្ងៃ ៧ ឧសភា : ខ្មែរក្រហម ដាក់គ្រាប់បែកកំទេចស្ពាន ពីរ នៅតាមផ្លូវ ភ្នំពេញ-បាត់ដំបង ។ ថ្ងៃ ១៥-១៨ ឧសភា : ទស្សនកិច្ច ជាផ្លូវការ របស់ លោក ហ្គ័របាត់ឆេហ្វ អគ្គលេខាធិការ បក្សកុម្មុយនិស្ត សូវៀត នៅទីក្រុងប៉េកាំង ។ គឺជាទស្សនកិច្ចលើកទី ១ បន្ទាប់ពីការដាច់ ទំនាក់ទំនងគ្នា នៅឆ្នាំ ១៩៥៩ ។ ថ្ងៃ ១៧ ឧសភា : សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ ស្នើសុំឲ្យគេប្រាប់ឈ្មោះ ខ្មែរនៅបរទេស ដែល ចូលទៅទីក្រុងភ្នំពេញ ។ ថ្ងៃ ១៨ ឧសភា : នៅក្នុងអន្តរប្រជុំកំពូលមួយ នៅទីក្រុង ប៉េកាំង រវាង ចិន និង សហភាព

ស្បៀង គូភាគីទាំងសងខាង បានយល់ព្រមគ្នា កាត់បន្ថយជំនួយ បរទេស ទៅឲ្យក្រុមខ្មែរនៅក្នុងស្រុក ដើម្បីចៀសវាង កុំឲ្យមាន សង្គ្រាមផ្ទៃក្នុងនៅកម្ពុជា ហើយដើម្បីសម្រួលដល់ ការជានាគ្នាវិញ រវាង ខ្មែរ និង ខ្មែរ ។ ថ្ងៃ ១ មិថុនា : លោក ង្វៀន ឌុយមាស់ រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសបារាំង ជួបលោក អាលី អាឡាតាស្ស រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស ឥណ្ឌូណេស៊ី នៅទីក្រុងប៉ារីស ដើម្បី រៀបចំសន្និសីទអន្តរជាតិមួយ នៅទីក្រុងប៉ារីស នៅក្នុងករណីដែល ការចរចា រវាង គូភាគីខ្មែរទាំង ៤ មានការជឿនលឿន ។ ថ្ងៃ ៣ មិថុនា : ការបះបោរនិស្សិតចិនដែល និយម លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ នៅ ទីលាន តៀន អាន់ម៉េន ទីក្រុងប៉េកាំង ។ កម្លាំងយោធា ធ្វើការបង្ក្រាប បាតុកម្ម ជាហេតុធ្វើឲ្យមាន ការបង្ហូរឈាមមួយ ជាប្រវត្តិសាស្ត្រ ហើយដែលគេហៅថា «និទាឃរដូវ» ទីក្រុងប៉េកាំង ។ ថ្ងៃ ១៦ មិថុនា : ប្រទេសថៃ ជួសជុល ផ្លូវទេះភ្លើង ដែលចងភ្ជាប់ អារញ្ញប្រាថេត ទៅនឹងព្រំដែនខ្មែរ ។ ថ្ងៃ ២០ ទៅ ថ្ងៃ ២៣ មិថុនា : លោកង្វៀនកូថាច់ រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស វៀតណាម ធ្វើទស្សនកិច្ច នៅប្រទេសបារាំង ដើម្បីផ្សាភ្ជាប់មិត្តភាព រវាងប្រទេសទាំងពីរឡើងវិញ ។ ថ្ងៃ ២៤ មិថុនា : សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ ដែលគង់នៅទីក្រុងព្យុងយ៉ាង ប្រទេសកូរ៉េ ខាងជើង ត្រាំទ្រសឹង មិនបាន អំពីការដែលព្រះអង្គ មិនមែនជាដៃគូចរចា ជាមួយប្រទេសមហាអំណាច ។ ព្រះអង្គបានត្រាស់ថា ព្រះអង្គនឹងមិនចូលរួម ក្នុងសន្និសីទ អន្តរជាតិនៅទីក្រុងប៉ារីស ឡើយ បើប្រទេសមួយចំនួន នៅតែសំរួលដល់របបទីក្រុងភ្នំពេញ ។ ថ្ងៃ ៤ មិថុនា : នៅទីក្រុងប៉េកាំង សម្ដេច នរោត្តម សីហនុប្រកាន់ជំហរ របស់ខ្មែរក្រហម ដោយទាមទារឲ្យ ការដកកងទ័ពវៀតណាម ស្ថិតនៅក្រោម ការត្រួតពិនិត្យ របស់ អង្គការសហប្រជាជាតិ ហើយសុំឲ្យរំលាយ រដ្ឋបាល រដ្ឋកម្ពុជា ចោលទាំងស្រុង ។ ទន្ទឹមនោះដែរ ព្រះអង្គប្រកាសមិនទទួលស្គាល់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃ របបរដ្ឋកម្ពុជា ដោយសំអាងថា មានទាហានវៀតណាមចំនួន ៣ ម៉ឺន នាក់ នៅក្នុងជួរកងទ័ព នៃ របបនោះ

ព្រមទាំង មានកងជីវពល[1] វៀតណាម ចំនួន ១០ម៉ឺន នាក់ និង ជនអន្តោប្រវេសន៍ ១ លាននាក់ ផងទៀត ។ ថ្ងៃ ១៨ ទៅ ២៣ កក្កដា : នៅទីក្រុងភ្នំពេញមានបើកសិក្ខាសាលាអន្តរជាតិមួយ ស្ដីពីការប្រល័យពូជសាសន៍ ។ ថ្ងៃ ២០ កក្កដា : នៅទីក្រុង វ៉ាស៊ីនតោន សមាជអាមេរិក អនុញ្ញាតឲ្យដឹកអាវុធ ទៅឲ្យក្រុមខ្មែរ មិនមែនកុម្មុយនិស្ត នៃ «រដ្ឋាភិបាលចម្រុះ កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ» ។ ទន្ទឹមនោះ នៅក្នុងជំរំខ្មែរក្រហម នាយទាហាន អាមេរិក និង អង់គ្លេស ធ្វើការបង្ហាត់ហ្វឹកហ្វឺនយោធា ។ ថ្ងៃ ២១ កក្កដា : នៅទីក្រុងប៉ារីស សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ ស្នើសុំ ឲ្យកងទ័ព នៃ គូភាគីខ្មែរ នីមួយៗ កាត់បន្ថយចំនួនកងទ័ព មកត្រឹម ចំនួន ១ ម៉ឺន នាក់ ។ ក្រៅពីសំណើផ្សេងៗទៀតដែលព្រះអង្គបានលើកឡើងកាលពី ថ្ងៃ ៤ មិថុនា នៅទីក្រុងប៉េកាំង ព្រះអង្គបានថ្លែងថា បើទុកខ្មែរក្រហមឲ្យនៅក្រៅច្បាប់ គឺជា គ្រោះថ្នាក់មួយធំសំរាប់ប្រទេស កម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ២៤ កក្កដា : ក្រោយជំនួបទី ៤ រវាង សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ និង លោក ហ៊ុន សែន អ្នកនយោបាយទាំងពីរ យល់ឃើញថា គេពុំបានឈានដល់ ការស្រុះស្រួលអ្វីណាមួយឡើយ គឺស្ថិតនៅចំពោះមុខ ការរាំងស្ទះដដែល ។ សម្ដេច សីហនុ ចោទ លោក ហ៊ុន សែនថា មិន ព្រមទទួលយក គោលការណ៍ ពហុបក្ស រីឯ លោក ហ៊ុន សែន វិញ លោកចោទ សម្ដេច សីហនុថា បោះមួយជំហានទៅមុខ ហើយ ពីរជំហានថយក្រោយ ។ លោក ហ៊ុន សែន ចោទប្រកាន់អង្គការ សហប្រជាជាតិ ថា មានលំអៀង តាំងពីឆ្នាំ ១៩៧៩ មក ។ ថ្ងៃ ២៥-២៧ កក្កដា : គូភាគីខ្មែរទាំង ៤ ជួបប្រជុំគ្នា នៅ សែល សាំង គ្លូ[2] ប្រទេសបារាំង ។ នៅថ្ងៃ ២៧ កក្កដានោះដែរ លោក ហ៊ុន សែន ជួបសន្ទនាជាមួយលោក រ៉ូកាដ

[1] វចនានុក្រម បារាំង-ខ្មែរ របស់ លោក Rogatien Rondineau បកប្រែពាក្យ «កងជីវពល» មកជាពាក្យបារាំងថា milice ។ រីឯពាក្យ «កងស្វ័យការពារ» លោក បកប្រែមក ជាបារាំង ថា unité d'autodéfense ដូច្នេះវិញ ។

[2] Celle-Saint-Cloud

រដ្ឋមន្ត្រីទី ១ បារាំង ។ ថ្ងៃ ៣០ កក្កដា - ១ សីហា : សន្និសីទ អន្តរជាតិ ស្តីពីបញ្ហាខ្មែរ បើកអង្គប្រជុំ នៅទីក្រុងប៉ារីស ក្រោមអធិបតីភាព នៃ សហប្រធានពីររូប គឺ លោក រ៉ូឡង់ ឌុយម៉ាស់ រដ្ឋមន្ត្រី ការបរទេស បារាំង និង លោក អាលី អាឡាតាស្ស រដ្ឋមន្ត្រី ការបរទេស ប្រទេស ឥណ្ឌូនេស៊ី ។ ថ្ងៃ ២៧ សីហា : សម្តេច នរោត្តម សីហនុ សុំលាលែងពីមុខតំណែង ប្រធានគណបក្ស រាជានិយម «ហ្វុនស៊ិនប៉ិច» ដើម្បីសំដែង ការមិនសព្វព្រះហឫទ័យ នឹង ការបាក់បែកគ្នា ក្នុងគណបក្ស របស់ព្រះអង្គ ។ ថ្ងៃ ២៨ សីហា : ប្រជុំពេញអង្គ នៃ សន្និសីទ អន្តរជាតិ ទីក្រុងប៉ារីស ។ ថ្ងៃ ៣០ កក្កដា : សន្និសីទ ទីក្រុងប៉ារីស ផ្អាកអង្គប្រជុំ ព្រោះតែរកច្រកចេញមិនរួច ក្នុងបញ្ហាអន្តរការចាត់តាំង រចនាសម្ព័ន្ធ អំណាចមួយ សំរាប់អន្តរកាល។ ឧបសគ្គចំបង គឺ លក្ខខ័ណ្ឌ ខ្មែរក្រហម។ នៅក្នុងឱកាសនោះ សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ស្នើសុំឲ្យឈប់ប្រើពាក្យ «ប្រល័យពូជសាសន៍» (génocide) ។ ថ្ងៃ ៩ កញ្ញា : នៅប្រទេសកម្ពុជា ជនជាតិវៀតណាមជាច្រើននាំគ្នាវិលត្រឡប់ទៅស្រុកគេវិញដោយខ្លាចមាន ការសងសឹក ។ ថ្ងៃ ២១-២៦ កញ្ញា : វៀតណាម ដកកងទ័ព ដែលនៅសេសសល់ ជាផ្លូវការ ចំនួន ២ ម៉ឺន ៦ ពាន់នាក់ ។ អ្នកកាសែត និង អ្នកសង្កេតការ ២៥០ នាក់ បានមកពិនិត្យមើល ការដកកងទ័ពនេះ ។ ប៉ុន្តែ បើយោងតាម ប្រទេសថៃ មាននៅសល់ ទាហាន វៀតណាមស្លៀកពាក់ស៊ីវិលបន្លំខ្លួន ចំនួន ៥ ម៉ឺន នាក់ទៀតដែលមិនទៅស្រុកវិញ ។ ថ្ងៃ ២៨ កញ្ញា : លោក ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីខ្មែរ សុំឲ្យលោក អគ្គលេខាធិការ អង្គការ សហប្រជាជាតិ បញ្ជូន បេសកកម្ម មួយមកស្រុកខ្មែរ ដើម្បីពិនិត្យមើល ការដកកងទ័ព វៀតណាមទាំងអស់ចេញពីប្រទេសកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ៣០ កញ្ញា : កងទ័ព សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ហៅ អាអិន អេស (A.N.S.) [៣] វាយប្រហារយក ភ្នំស្រុក ក្នុងខេត្ត បន្ទាយមានជ័យ ។

[៣] A.N.S. : Armée nationale sihanoukiste ។ ក្រោយមក ប្តូរឈ្មោះមក ជា A.N.K.I. : Armée nationale pour un Cambodge indépendant .

នៅថ្ងៃដដែលនោះ ជាមួយកងទ័ព រណសិរ្សជាតិ រំដោះពលរដ្ឋខ្មែរ បានវាយយកតំបន់ ថ្មពួក / ស្វាយចេក ។ រីឯ កងទ័ពខ្មែរក្រហម គេឈានទៅវាយយក ប៉ៃលិន តែម្តង ។ ថ្ងៃ ៦ តុលា : វិមាន «ប៉ង់តាហ្គោន» (ក្រសួងការពារជាតិ និង សេនាធិការដ្ឋាន អាមេរិក) បានឈានមកដល់ ការសន្និដ្ឋានមួយថា បើគិតតាមទស្សនៈ យុទ្ធសាស្ត្រ គេអាចនិយាយបានថា កងទ័ពវៀតណាមបានដកចេញពី កម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ១២ តុលា : លោក សឺម វ៉ា អតីតអ្នកនយោបាយខ្មែរ ដែលបានជួយជ្រោមជ្រែងបង្កើត គណបក្ស «ប្រជាធិបតេយ្យ» (ឆ្នាំ ១៩៤៦) ទទួលមរណភាព នៅទីក្រុងប៉ារីស ។ នៅថ្ងៃដដែលនោះ នៅទីក្រុងភ្នំពេញ មានការចុះហត្ថលេខា ទៅលើ ពិធីសារ សហប្រតិបត្តិការ រវាងមហាវិទ្យាល័យ ពីទ្យេ-សាល់ប៉េតទ្រីយែរ ទីក្រុងប៉ារីស និង មហាវិទ្យាល័យ វេជ្ជសាស្ត្រ ទីក្រុងភ្នំពេញ ។ ថ្ងៃ ២២ តុលា : ខ្មែរក្រហម វាយយក ទីក្រុង ប៉ៃលិន បាន ។ ខាងកងទ័ព សីហនុនិយម គេវាយយក ភ្នំស្រុក បាន ។ ថ្ងៃ ២៣ តុលា : លោក ជាយ ក្លាក សមាជិក ព្រឹទ្ធសភា អាមេរិក មកជួបសន្ទនាជាមួយលោក ហ៊ុន សែន នៅទីក្រុងភ្នំពេញ ។ ថ្ងៃ ៣០ តុលា : ទីក្រុងភ្នំពេញបិទចរាចរណ៍ ពេលរាត្រីសាជាថ្មីទៀត បន្ទាប់ពីបានបើកនៅថ្ងៃ ៦ ឧសភា ។ ថ្ងៃ ៣ វិច្ឆិកា : ខ្មែរក្រហម វាយយក ត្រែង ៗាន (ពាក់កណ្តាលផ្លូវ ចន្លោះ ប៉ៃលិន និង បាត់ដំបង) ។ ថ្ងៃ ៨ វិច្ឆិកា : ប្រទេស អង់គ្លេស ជឿថា វៀតណាមពិតជា បានដកកងទ័ព ចេញពី កម្ពុជាមែន ។ ថ្ងៃ ៩ វិច្ឆិកា : ការវាយរំលំ កំផែងទីក្រុងប៊ែរឡាំង ។ ថ្ងៃ ១៦ វិច្ឆិកា : មហាសន្និបាត អង្គការ សហប្រជាជាតិ អនុម័តញត្តិប្រចាំឆ្នាំរបស់ខ្លួន (១២៣ សំឡេងយល់ស្រប, ១៧ សំឡេង ប្រឆាំង, ១២ សំឡេង អនុបវាទ) តម្រូវឲ្យ រក្សាទុកនូវការហាមឃាត់មិនឲ្យមាននាវាដឹកទំនិញចូលប្រទេសកម្ពុជា ព្រមទាំង មិនឲ្យជឿទៅលើ ការដកកងទ័ព វៀតណាមផងទៀត ។ ថ្ងៃ ២០ វិច្ឆិកា : កងទ័ព «រដ្ឋាភិបាលចម្រុះ កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ» (G.C.K.D.) រួមកម្លាំងគ្នាទាំង៣ក្រុម បើកយុទ្ធនាការវាយលុកចូលជ្រៅទៅក្នុង ដើម្បីស្កាត់កុំឲ្យ កងទ័ពរដ្ឋាភិបាលលោក ហ៊ុន សែន វាយប្រហារមុនបាន ។ កងទ័ព ខ្មែរទាំង ៣ ក្រុម នៃ

រដ្ឋាភិបាលចម្រុះប្រឆាំង និងវៀតណាម បាន តាក់តាំង រណសិរ្សមួយប្រវែង ១៦០ គ.ម. ។ ថ្ងៃ ២២ វិច្ឆិកា : ខ្មែរក្រហមបានបង្ខំ ប្រជាជន ដែលរស់នៅក្នុងជំរំ ជនភៀសសង្គ្រាម ១៧ ខ្ទឹម ឲ្យទៅតាំងទីនៅក្នុងតំបន់ ជុំវិញភ្នំ ចាដា ដែលពួកគេទើបនឹងវាយយកបាន ។ នៅថ្ងៃដដែលនោះ កងទ័ព «រណសិរ្សជាតិ រំដោះពលរដ្ឋខ្មែរ» វាយយកស្វាយចេកបាន ។ ថ្ងៃ ២៤ វិច្ឆិកា : លោក ហ្គារ៉េត អ៊ីវ៉ាន រដ្ឋមន្ត្រី ការបរទេសអូស្ត្រាលី បានលើកឡើងនៅចំពោះមុខព្រឹទ្ធសភា អំពីឧបសគ្គធំមួយ ក្នុងការអនុវត្តន៍ ផែនការសន្តិភាព នៅកម្ពុជា គឺការបង្កើតរដ្ឋាភិបាល អន្តរកាល ។ លោក ហ្គារ៉េត អ៊ីវ៉ាន ស្នើឲ្យអង្គការ សហប្រជាជាតិ បង្កើតរដ្ឋបាល អន្តរកាលមួយ ដែលស្ថិតនៅក្រោមអាជ្ញាធរ អង្គការ សហប្រជាជាតិ ។ ថ្ងៃ ២៧ វិច្ឆិកា : សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ថ្លែងថា ព្រះអង្គយល់ស្របទាំងចំណុចមួយចំនួន នៃ ផែនការ សន្តិភាព របស់ប្រទេស អូស្ត្រាលី ។ ថ្ងៃ ៣ ធ្នូ : សមាគមខ្មែរនៅទីក្រុងប៉ារីស ចំនួន ៧ បាននាំគ្នាបង្កើត ក្រុមនយោបាយមួយ ដែលមានឈ្មោះថា : «សហភាព ខ្មែរសេរី» (Union des Khmers libres) ដែលមាន និន្នាការប្រឆាំង នឹង របប ដែលគាំទ្រដោយវៀតណាម។ ថ្ងៃ ១០ ធ្នូ :លោក ហ៊ុន សែនបានប្រាប់ឲ្យដឹងថា លោកត្រៀមលក្ខណៈជាស្រេច ដើម្បីពិភាក្សា អំពីផែនការសន្តិភាព របស់ ប្រទេសអូស្ត្រាលី ។ ថ្ងៃ ១៤ ធ្នូ : «រណសិរ្សជាតិរំដោះពលរដ្ឋខ្មែរ» បានអញ្ជើញអ្នកកាសែត ឲ្យមកមើល តំបន់ប្រយុទ្ធ ។ ថ្ងៃ ១៥ ធ្នូ : លោកហ្គារ៉េត អ៊ីវ៉ាន បង្ហាញប្រាប់ផែនការ សន្តិភាព របស់លោក ។ ថ្ងៃ ៣០ ធ្នូ : លោក អាលី អាឡាតាស្ស រដ្ឋមន្ត្រី ការបរទេស ឥណ្ឌូនេស៊ី ប្រកាសប្រាប់ថា នឹងមានការបើកសន្និសីទមួយ នៅខែកុម្ភៈឆ្នាំ១៩៩០ ដើម្បីពិភាក្សា អំពីផែនការ សន្តិភាព របស់ ប្រទេស អូស្ត្រាលី ។

១៩៩០

ថ្ងៃ ៣ មករា : លោក កាស្តេឡូ អ.រដ្ឋមន្ត្រី ការបរទេស អូស្ត្រាលី មកទីក្រុងបាងកក បង្ហាញផែនការសន្តិភាព អូស្ត្រាលី ដល់«រដ្ឋាភិបាលចម្រុះ កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ» (G.C.K.D.) ។ ថ្ងៃ ៧ - ៨ មករា : លោក ហ៊ុន សែន ជួបសន្ទនាជា

មួយ លោក កាស្តេឡូ ។ នៅថ្ងៃដដែលនោះ ខ្មែរក្រហមវាយប្រហារទៅលើខេត្តបាត់ដំបង ។ ថ្ងៃ ១១ មករា : នៅទីក្រុងប៉ារីស លោកប្រធានាធិបតី ហ្វ្រង់ស្វ័រ មីតេរ៉ង់ ថ្លែងថា : ការសម្រុះសម្រួលជាមួយខ្មែរក្រហម ជា ការមួយដែលពុំអាចទទួលយកបានឡើយ ។ នៅទីក្រុងភ្នំពេញ លោក ហ៊ុន សែន កេណ្ឌទាហានបន្ថែម ឲ្យបានជាកំហិត ។ ថ្ងៃ ១៤ - ១៧ មករា : ប្រទេសមហាអំណាច ទាំង ៥ នៃគណៈអចិន្ត្រៃយ៍ ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ រួមប្រជុំគ្នានៅទីក្រុងប៉ារីស ដើម្បីពិភាក្សាអំពីផែនការសន្តិភាព អូស្ត្រាលី ហើយស្វែងរក មូលដ្ឋានដើម្បី ឲ្យអង្គការ សហប្រជាជាតិធ្វើអន្តរាគមន៍ បញ្ចប់អធិករណ៍ នៅកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ១៧ មករា : នៅទីក្រុងប៉េកាំង សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ប្រកាសថា ព្រះអង្គ ឈប់ចូលរួមក្នុងអង្គប្រជុំ អន្តរភាគីខ្មែរ ទៀតហើយ ។ ថ្ងៃ ១៨ មករា : សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ថ្លែងថា : ការបង្កើតក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ ជាគំនិត របស់ លោក ហ៊ុន សែន និង វៀតណាម ដូចនេះ ព្រះអង្គ នឹងមិនព្រម ដឹកនាំ ក្រុមប្រឹក្សានោះឡើយ ហើយ ក៏នឹង មិនព្រមចូលជា សមាជិកក្រុមប្រឹក្សា នោះដែរ ។ ថ្ងៃ ២១ មករា : ខ្មែរក្រហម បង្ខំ ប្រជាជនខ្មែរ ដែលរស់នៅ ក្នុងជំរំ របស់ខ្លួន ចំនួន ៣ ម៉ឺននាក់ ឲ្យចេញទៅច្បាំង ។ ថ្ងៃ ២៤ មករា : សម្តេចនរោត្តម សីហនុ លាលែងពីមុខតំណែងប្រធាន «រដ្ឋាភិបាលចម្រុះកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ» (G.C.K.D.) ។ ថ្ងៃ ៣ កុម្ភៈ : សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ប្រាប់ឲ្យដឹងថា ខ្មែរក្រហម សុខចិត្ត ប្តូរឈ្មោះ «រដ្ឋាភិបាល ចម្រុះ កម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ» (G.C.K.D.) មកជា «រដ្ឋាភិបាលជាតិ កម្ពុជា» (G.N.K.) ។ ថ្ងៃ ៦ កុម្ភៈ : នៅកោះកុង ទាហានចំនួន ២៥០ នាក់ នៃ របប រដ្ឋកម្ពុជា នាំគ្នាបះបោរ ។ ថ្ងៃ ៩ កុម្ភៈ : វៀតណាម បង្កើតកងទ័ព សម្រាប់ធ្វើ អន្តរាគមន៍ ឆាប់រហ័ស នៅកម្ពុជា តាមសំណើរបស់លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន ។ ថ្ងៃ ១២ កុម្ភៈ : អង្គការ សហប្រជាជាតិ សម្រេចបង្កើតកម្លាំងត្រៀមធ្វើការកិច្ច (task force) ជា យថាហេតុ នៅ ប្រទេស កម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ១៣ -១៤ កុម្ភៈ : អ្នកតំណាង ប្រទេស មហាអំណាច ទាំង៥ នៃគណៈអចិន្ត្រៃយ៍ អង្គការ សហប្រជាជាតិ រួមប្រជុំគ្នានៅ ទីក្រុង ញូវយ៉ក ។

អង្គប្រជុំ បានឈានមកដល់ ការស្រុះស្រួលគ្នា លើ ៤ ចំណុច សំខាន់ៗ ៖ ១) របៀប ត្រួតពិនិត្យ ការដកកងទ័ពវៀតណាម ២) ការចាំបាច់ នៃ ការឈប់បាញ់គ្នា - ៣) ការចាំបាច់ បញ្ឈប់ការផ្តល់ជំនួយយោធា ដល់ ភាគីខ្មែរ ទាំងអស់ -៤) ការចាំបាច់ យកកងទ័ពភាគីខ្មែរទាំងអស់ មកដាក់ ជុំគ្នាមួយកន្លែង ។ ថ្ងៃ ១៨ កុម្ភៈ : នៅក្នុងជំនួប អង្គការ សេដ្ឋកិច្ច អឺរ៉ុប - អាស៊ាន នៅ គូជីង ប្រទេស ម៉ាឡេស៊ី បណ្តាប្រទេស នៃ សហគមន៍ អឺរ៉ុប បានប្រាប់ឲ្យដឹងថា គេឈប់គាំទ្រ ឲ្យ «រដ្ឋាភិបាល ជាតិ» (G.N.C.) មានអាសនៈ នៅអង្គការ សហប្រជាជាតិ បន្តទៅទៀតហើយ ។ ថ្ងៃ ២១ កុម្ភៈ : ជំនួបទី ៦ រវាង លោក ហ៊ុន សែន និង សម្តេច នរោត្តម សីហនុ នៅទីក្រុងបាងកក ។ អ្នកទាំងពីរបានស្រុះស្រួលគ្នា អំពីការ ចាំបាច់ នៃ វត្តមាន សមស្រប នៃអង្គការសហប្រជាជាតិ នៅប្រទេសកម្ពុជា នៅក្នុងរយៈកាលឆ្លងកាត់ ហើយ ក៏យល់ស្របអំពីការតម្រូវឲ្យមាន ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ មួយ សម្រាប់តំណាង អធិបតេយ្យ និង ឯកភាពជាតិ ផងដែរ ។ ថ្ងៃ ២៣ កុម្ភៈ : សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ប្រាប់ថាព្រះអង្គ និងមកគង់នៅប្រទេសកម្ពុជា ជាស្ថាពរ នៅក្នុងភូមិ «សេរីភាព» ក្នុងតំបន់កាន់កាប់ដោយ «កងទ័ពជាតិ និយមសីហនុ» (A.N.S.) ។ នៅថ្ងៃ ដដែលនោះ កងទ័ព រដ្ឋកម្ពុជា វាយយក ស្វាយចេក បានមកវិញ ។ ថ្ងៃ ២៦-២៨ កុម្ភៈ : អង្គប្រជុំអន្តរជាតិមួយ ស្តីពីប្រទេសកម្ពុជាដែលស្ថិតនៅ ក្នុងក្របខណ្ឌ នៃសន្និសីទទីក្រុងប៉ារីស បានត្រូវបើកនៅទីក្រុង ហ្សាការតា ។ អ្នកតំណាងខាង «រដ្ឋាភិបាលជាតិ» ខាង «រដ្ឋកម្ពុជា» អ្នកតំណាងប្រទេស ទាំង ៦ នៃ សមាគមប្រជាជាតិ អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ប្រទេសឡាវ ប្រទេសវៀតណាម ប្រទេសអូស្ត្រាលី ប្រទេសបារាំង និង អគ្គលេខាធិការ អង្គការ សហប្រជាជាតិ បានចូលរួមប្រជុំ ។ ភាគីខ្មែរទាំង ៤ ក្បាលទីតាំង របស់គេរៀងៗខ្លួនដដែល ។ ថ្ងៃ ៦ មិនា : លោក ឆាទិឆៃ ឈុនហាវ៉ាន់ រដ្ឋមន្ត្រីទី ១ នៃ ថៃ ស្នើឲ្យបង្កើត ដាំ អព្យាក្រឹតមួយ សម្រាប់ ជនភៀសខ្លួនខ្មែរនៅទល់ដែន គឺ នៅក្នុងគោលដៅ ចៀសវាង កុំឲ្យមាន ការគាបសង្កត់នយោបាយ ។ ថ្ងៃ ១២-១៣ មិនា : ប្រទេសមហាអំណាច ទាំងប្រាំ នៃ គណ

អចិន្ត្រៃយ៍ ក្រុមប្រឹក្សា សន្តិសុខ អង្គការ សហប្រជាជាតិ បើកអង្គប្រជុំ នៅទីក្រុងប៉ារីស ។ អង្គប្រជុំ យល់ស្របគ្នាអំពី អតិក្រមបោះឆ្នោត ។ ថ្ងៃ ៣០ មិនា : បេសកកម្ម បច្ចេកទេសលើកទី២ របស់អង្គការ សហប្រជាជាតិ នៅកម្ពុជា ដើម្បីសិក្សាការត្រៀមលក្ខណៈធ្វើប្រតិបត្តិការ ជា យថាហេតុ ។ ថ្ងៃ ៨ ដល់ថ្ងៃ ២៤ មេសា : ការប្រយុទ្ធគ្នា មានសភាពខ្លាំងក្លាជាទីបំផុត ។ ថ្ងៃ ១២ មេសា : កងទ័ពអាកាស របប «រដ្ឋកម្ពុជា» ទម្លាក់គ្រាប់បែកយ៉ាងខ្លាំងក្លា ទៅលើទីតាំង កងទ័ព នៃគូភាគីខ្មែរ ទាំង ៣ ទៀត ជាហេតុធ្វើឲ្យសម្តេច នរោត្តម សីហនុ ត្រូវបង្ខំចិត្ត ចាកចេញពី «ភូមិសេរីភាព» ។ ថ្ងៃ ២០-២៤មេសា : ទស្សនកិច្ច នៅកម្ពុជា របស់គណៈប្រតិភូ សភា អឺរ៉ុប ដឹកនាំដោយលោក ក្លូដ សៃសុង ។ ថ្ងៃ ៣ ឧសភា : ក្រសួងការបរទេស សហរដ្ឋ អាមេរិក ប្រាប់ឲ្យដឹងថា ប្រទេសចិន ផ្តល់អាវុធ ដ៏សន្ធឹកសន្ធាប់ ឲ្យខ្មែរក្រហម ។ ថ្ងៃ ៧ ឧសភា : សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ប្រកាសលាលែងពីមុខតំណែងប្រធាន «រដ្ឋាភិបាលជាតិ កម្ពុជា» (G.N.C.) ។ ថ្ងៃ ១៧ ឧសភា : និស្សិតខ្មែរដែលទៅរៀននៅសកលវិទ្យាល័យ ទីក្រុងហាណូយ តាស់ទែងចិន និស្សិតវៀតណាមអស់រយៈពេល ២ សប្តាហ៍ ។ និស្សិតខ្មែរ ៥៨០ នាក់ វិលត្រឡប់មកស្រុកខ្មែរវិញ ។ ថ្ងៃ ២១ ឧសភា : អ្នកគស៊ី កុម្មុយនិស្ត នៅក្នុងគណបក្ស «ប្រជាជន បដិវត្ត កម្ពុជា» ធ្វើការកាត់បន្ថយ ឥទ្ធិពល លោក ហ៊ុន សែន នៅក្នុង ការិយាល័យ នយោបាយ (Bureau politique) ។ ឥស្សរជន ៦ រូបដែលត្រូវសង្ស័យថា នាំគ្នាបង្កើត គណបក្សថ្មី បានត្រូវចាប់ខ្លួន ។ ខ្លះទៀតត្រូវចាប់បង្ខំឲ្យចូលនិវត្តន៍ ហើយខ្លះទៀតត្រូវផ្លាស់ចេញ ។ ថ្ងៃ ២៤ ឧសភា : ឧត្តមសេនីយ៍ សាកស៊ុត សាខន អតីត មេបញ្ជាការ សេនាធិការដ្ឋាន កងទ័ពខ្មែរ ជំនាន់សាធារណរដ្ឋខ្មែរ និង ជា អតីតសមាជិក «រណសិរ្សជាតិ រំដោះ ពលរដ្ឋខ្មែរ» របស់ លោក សឺន សាន បង្កើត «គណបក្ស សេរីនិយម ប្រជាធិបតេយ្យ» ។ ថ្ងៃ ២៥ ឧសភា : អ្នកតំណាងប្រទេស មហាអំណាចទាំង ៥ នៃ គណអចិន្ត្រៃយ៍ ក្រុមប្រឹក្សា សន្តិសុខ អង្គការ សហប្រជាជាតិ រួមប្រជុំគ្នានៅ ទីក្រុងញូវយ៉ក ដើម្បីលើកឡើងនូវ លក្ខ

ខណ្ឌ ជាមូលដ្ឋាន សម្រាប់ឲ្យអ្នកដឹកនាំខ្មែរគោរព ដូចជា: ការត្រួតពិនិត្យ ការឈប់បាញ់គ្នា ដោយអង្គការ សហប្រជាជាតិ - ការបញ្ឈប់ រាល់ជំនួយបរទេស ដល់ភាគីខ្មែរនីមួយៗ - ការបោះឆ្នោតដោយសេរី ក្រោមការឧបត្ថម្ភ របស់ អង្គការ សហប្រជាជាតិ និងគោរពការបោះឆ្នោត ឲ្យបានទៀងទាត់ - ការជ្រើសរើសយក របបនយោបាយមួយដែលគោរព សិទ្ធិមនុស្ស និងសេរីភាព ជាមូលដ្ឋាន - ការធានាអន្តរជាតិ នូវ ឯករាជ្យ បូរណភាពដែនដី អព្យាក្រឹតភាព និង ឯកភាពជាតិ ។ ថ្ងៃ ២៩ ឧសភា : សម្តេច នរោត្តម សីហនុ វិលមកដឹកនាំ «រដ្ឋាភិបាលជាតិ កម្ពុជា» វិញ ។ ថ្ងៃ ៤-៥ មិថុនា : ជំនួបទី ៧ រវាង លោក ហ៊ុន សែន និង សម្តេច សីហនុ ដែលម្តងនេះ ប្រព្រឹត្តទៅនៅ ទីក្រុងតូក្យូ ។ ថ្ងៃ ១៩ មិថុនា : ប្រតិបត្តិការសឹករួម នៃ កងទ័ព និយម សីហនុ (A.N.S.) និង កងទ័ពខ្មែរក្រហម ដុំវិញ កំពង់ធំ និង នៅតាមកន្លែង ឯទៀត ដូចជា កំពង់ឆ្នាំង កំពត កំពង់ស្ពឺ ។ ការប្រយុទ្ធទាំងនេះ បណ្តាលឲ្យប្រជាជន ប្រមាណ ១៥ ម៉ឺននាក់ ក្នុងទូទាំងប្រទេស ត្រូវចោលផ្ទះសំបែង ភូមិឃុំ របស់គេ ។ ថ្ងៃ ១ កក្កដា : ខ្មែរក្រហម វាយប្រហារ ទៅលើ រថភ្លើងមួយ ដែល ចេញពីកំពង់សោម ទៅ ទីក្រុងភ្នំពេញ បណ្តាលឲ្យអ្នកដំណើរ ២៦ នាក់ បាត់បង់ជីវិត ហើយ ៥២ នាក់ត្រូវរបួស និង ១០ នាក់ បាត់ខ្លួន ។ ការវាយប្រហារ ចុងក្រោយនេះធ្វើឲ្យប្រជាជនខ្មែរនិងបរទេសពិភពលោកមានការបារម្ភយ៉ាងខ្លាំង ខាងខ្មែរក្រហម វិលមកវិញ ។ ថ្ងៃ ៥ កក្កដា : រដ្ឋាភិបាល សីហនុ សម្រេច បណ្តេញវៀតណាមចេញពីដែន ពី អធិករណ៍ដែលចង់ ទៅកសុំ នៅស្រុកខ្មែរ ។ ថ្ងៃ ១៥ កក្កដា : ខ្មែរក្រហម វាយប្រហារ ទៅលើរថភ្លើង ភ្នំពេញ- បាត់ដំបង នៅត្រង់ស្រុក ទឹកផុស ខេត្ត កំពង់ឆ្នាំង បណ្តាលឲ្យមនុស្ស ៥៣ នាក់ បាត់បង់ជីវិត រាប់រយនាក់ត្រូវរបួស ។ ក្នុងចំណោមអ្នកចុងក្រោយនេះ ខ្លះស្លាប់ នៅមន្ទីរពេទ្យ ។ ថ្ងៃ ១៦-១៧ កក្កដា : អ្នកតំណាងប្រទេស មហាអំណាចទាំង ៥ នៃ គណៈអចិន្ត្រៃយ៍ ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អង្គការ សហប្រជាជាតិ រួមប្រជុំគ្នានៅទីក្រុងប៉ារីស ។ កម្មវត្ថុ នៃការពិភាក្សា ៖ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ តំណាងអធិបតេយ្យកម្ពុជា ព្រមទាំង បញ្ហាយោធា ។ ថ្ងៃ

១៨ កក្កដា : លោក ជេម បេកែរ រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស សហរដ្ឋ អាមេរិក សម្រេច ឈប់គាំទ្រ «រដ្ឋាភិបាលជាតិ កម្ពុជា» (អតីតរដ្ឋាភិបាល ចម្រុះកម្ពុជា ប្រជាធិបតេយ្យ G.C.K.D.) ឲ្យមានអាសនៈ នៅអង្គការ សហប្រជាជាតិ ។ លោក បេកែរ ក៏បាន សម្រេច ផងដែរ បន្ថែមការផ្តល់ជំនួយមនុស្សធម៌ ដល់ប្រទេសកម្ពុជា និង ចាប់ផ្តើម បើក ការប្រស្រ័យទាក់ទង ជាមួយទីក្រុងហាណូយ ស្តីពីបញ្ហាខ្មែរ ។ ថ្ងៃ ២០ កក្កដា : យោងទៅតាមពត៌មាន ដែលគេផ្តល់ទៅឲ្យ ព្រឹទ្ធសភាអាមេរិក ជំនួយដែល ប្រទេសចិនកុម្មុយនិស្ត ផ្តល់ទៅឲ្យខ្មែរក្រហមមានចំនួនគិតជា ទឹកប្រាក់ ១០០ លាន ដុល្លារ ។ ថ្ងៃ ២៤ កក្កដា : រដ្ឋមន្ត្រី ការបរទេស បណ្តាប្រទេស អាស៊ាន មិន យល់ស្របនឹង នយោបាយ សហរដ្ឋអាមេរិកដែលប្រកាស នៅថ្ងៃ ១៨ កក្កដា ។ ថ្ងៃ ៥ សីហា : លោកជេម បេកែរ រដ្ឋមន្ត្រី ការបរទេស សហរដ្ឋអាមេរិក ប្រាប់ឲ្យដឹង អំពី ការចរចា ជាមួយ «រដ្ឋកម្ពុជា» ។ ថ្ងៃ ២២ សីហា : អ្នកដឹកនាំ ៣ រូប នៃ «រដ្ឋាភិបាលជាតិ កម្ពុជា» ត្រៀមលក្ខណៈជាស្រេចដើម្បី ចូលរួមក្នុងអង្គប្រជុំជាមួយ របប «រដ្ឋកម្ពុជា» ដើម្បីបង្កើតក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ ។ ថ្ងៃ ២៧-២៨ សីហា : អង្គប្រជុំ ប្រទេសមហាអំណាចទាំងប្រាំ នៃ គណៈអចិន្ត្រៃយ៍ ក្រុមប្រឹក្សា សន្តិសុខ អង្គការ សហប្រជាជាតិ នៅទីក្រុង ញូវយ៉ក បានឈានមកដល់ការឯកភាពគ្នា ស្តីពី ឯកសារ-ក្របខណ្ឌ ដែលដោះស្រាយ វិបត្តិនយោបាយខ្មែរទាំងមូល ។ ខាង រដ្ឋាភិបាលជាតិ កម្ពុជា គេយល់ព្រមទាំងស្រុង ប៉ុន្តែ ខាងរដ្ឋកម្ពុជា គេចោទសួរថា តើមានភាពលំអៀង ឬទេ តើការដកហូតអាវុធពី ភាគីខ្មែរក្រហម ពិតជាធ្វើទៅ បាន ឬ ក៏យ៉ាងណា ។ ថ្ងៃ ៣-៤ កញ្ញា : ជំនួបក់បូល សម្ងាត់ រវាង ចិន និង វៀតណាម នៅ ចេង ឌូ ដើម្បី ដាក់ទំនាក់ទំនង ជាប្រក្រតីឡើងវិញ រវាង ប្រទេស ទាំងពីរ ។ ថ្ងៃ ៩-១០ កញ្ញា : អង្គប្រជុំក្រៅផ្លូវការ លើកទី ២ នៅទីក្រុង យ៉ាកាតា រវាងគូភាគីខ្មែរទាំង ៤ ។ កម្មវត្ថុ : ពិនិត្យ កិច្ចព្រមព្រៀង-ក្របខណ្ឌ ។ ភាគី ខ្មែរទាំង ៤ យល់ព្រមទាំងអស់គ្នា ។ លោក ហ៊ុន សែន និង លោកខៀវ សំផន ។ ថ្ងៃ ១៨-២០ កញ្ញា : អង្គប្រជុំ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ នៅ ទីក្រុង បាងកក

បាងកក ។ ការតែងតាំង សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ ជាសមាជិក ទី ១៣ នៃ ក្រុមប្រឹក្សា ធ្វើឲ្យមានការកំនស្ទះ ព្រោះមាន ការបាត់តុល្យភាព ។ ថ្ងៃ ១២ តុលា : អាសនៈកម្ពុជា នៅអង្គការ សហប្រជាជាតិ ស្ថិតនៅទំនេរ ។ ប៉ុន្តែខ្មែរក្រហមទំព្រើនព្រែនទាមទារ យក អាសនៈ ឲ្យ«រដ្ឋាភិបាលជាតិ» បន្តទៅទៀត នៅទីស្នាក់ការ អង្គការ សហប្រជាជាតិ នៅទីក្រុងញូវយ៉ក ព្រោះ មានសេចក្ដីសម្រេចចិត្តមួយ ដែលគាំទ្រ ការទំព្រើនព្រែននេះ បានត្រូវអនុម័តដោយ មហាសន្និបាត អង្គការ សហប្រជាជាតិ ។ នៅពាក់កណ្ដាល ខែតុលានេះ : ខ្មែរក្រហម បានវាយប្រហារទៅលើ ថេរភ្លើងដែលចេញដំណើរពី កំពង់សោម ទៅភ្នំពេញ ។ អ្នកដំណើរ ៤០ នាក់ ត្រូវបាត់បង់ជីវិត ។ ថ្ងៃ ២៤ តុលា : បរាជ័យ នៃ «ដំណោះស្រាយ ក្រហម» («solution rouge ») ។ ការតស៊ូមតិ នៅក្នុងក្រុមជនកុម្មុយនិស្ត នៃ ហេង សំរិន ដើម្បីធ្វើការផ្សះផ្សា រវាង ជនកុម្មុយនិស្តដូចគ្នា (ខ្មែរក្រហមខាង ប៉ុល ពត និង ខ្មែរក្រហម ខាង ហេង សំរិន) បានត្រូវលោកហ៊ុន សែន ច្រានចោល ទោះបី មានការគាំទ្រពី ទីក្រុងប៉េកាំង និង ទីក្រុងហាណូយក្ដី ។ ថ្ងៃ ២០ វិច្ឆិកា : ប្រទេសចិន ផ្ដល់ឧបករណ៍ កាំភ្លើងធំ ដល់ខ្មែរក្រហម ។ ថ្ងៃ ២៤-២៥-២៦ វិច្ឆិកា : អ្នកតំណាងប្រទេស មហាអំណាចទាំង ៥ នៃ គណអចិន្ត្រៃយ៍ ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អង្គការសហប្រជាជាតិ រួមប្រជុំគ្នានៅទីក្រុងប៉ារីស ។ ថ្ងៃ ២១-២៣ ធ្នូ : សមាជិកទាំង ១២ រូប នៃ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ដែលតំណាងអធិបតេយ្យប្រទេសកម្ពុជា រួមប្រជុំគ្នានៅទីក្រុងប៉ារីស ជាមួយសហប្រធានទាំងពីរនៃ សន្និសីទទីក្រុងប៉ារីស និង អ្នកតំណាង អង្គការ សហប្រជាជាតិ ។ ខាង «រដ្ឋាភិបាលជាតិ កម្ពុជា» គេយល់ព្រមទទួលយក ផែនការ របស់ ប្រទេសមហាអំណាចទាំង ៥ ប៉ុន្តែ ខាង «រដ្ឋកម្ពុជា» គេនៅមាន ការប្រុងប្រយ័ត្ន ។ លោក ហ៊ុន សែន ខ្យល់គេសន្ទប់ បាត់ស្មារតី ហើយត្រូវគេដឹកទៅមន្ទីរពេទ្យ ។

១៩៩១

ថ្ងៃ ៤ មករា : សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ ប្រកាសថា ព្រះអង្គ មិនស្ថិតនៅក្នុងគណបក្សនយោបាយណាមួយទេ ប៉ុន្តែ ព្រះអង្គស្ថិតនៅជាប្រធាន«រដ្ឋាភិបាលជាតិកម្ពុជា» ដដែល ។ ថ្ងៃ ៤ មករា : រដ្ឋាភិបាល «រដ្ឋកម្ពុជា» មិនព្រមរំលាយ ចេញសម្ព័ន្ធ រដ្ឋបាល និងកងទ័ពរបស់ខ្លួនមុនការបោះឆ្នោតទេ ព្រោះ មិនទុកចិត្ត ខ្មែរក្រហម នៅក្នុងរយៈពេល ឆ្លងកាត់ ។ ថ្ងៃ ២៣ កុម្ភៈ : រដ្ឋប្រហារនៅប្រទេសថៃ ។ ឧត្តមសេនីយ៍ សុចិន្តា អ្នកដឹកនាំធ្វើរដ្ឋប្រហារថ្លែងថា : បើប្រទេសកម្ពុជាចង់ដោះស្រាយបញ្ហា ត្រូវចែកអំណាច ជាមួយ ខ្មែរក្រហម ។ ថ្ងៃ ២៨ កុម្ភៈ : រដ្ឋសភា «រដ្ឋកម្ពុជា» បើកអង្គប្រជុំ ហើយចេញសេចក្ដីសម្រេចចិត្តមួយ រិះគន់គម្រោងផែនការ កិច្ចព្រមព្រៀងរបស់ ប្រទេស មហាអំណាចទាំង ៥ ។ ថ្ងៃ ១៦ មិនា : ខ្មែរក្រហម និង រណសិរ្សជាតិរំដោះពលរដ្ឋខ្មែរ រួមគ្នាធ្វើប្រតិបត្តិការសឹក ទប់ទល់នឹងកងទ័ពរដ្ឋាភិបាល នៅថ្ពូក ។ ថ្ងៃ ២៤ មិនា : បរាជ័យ របស់កងទ័ពរដ្ឋាភិបាលក្នុងការវាយយក ប៉ៃលិនមកវិញ ។ ថ្ងៃ ៣០ មិនា : ការបើកផ្លូវអាកាសចរណ៍ ឡើងវិញ រវាង ទីក្រុងភ្នំពេញ និង ទីក្រុងបាងកក ។ ថ្ងៃ ៤-៨ មេសា : ទស្សនកិច្ច របស់ សមាជិកព្រឹទ្ធសភា សហរដ្ឋ អាមេរិក ក្រាម និង ម៉ាក់កេន ព្រមទាំង អនុរដ្ឋមន្ត្រីផង អាមេរិក លើរ៉េ ក័ណើ នៅប្រទេសកម្ពុជា ហើយជួបសន្ទនា ជាមួយ លោក ជា ស៊ីម លោក ហ៊ុន សែន និង លោក ហោ ណាំហុង ។ ថ្ងៃ ៨ មេសា : ប្រទេស ជប៉ុនផ្ដល់ជំនួយមនុស្សធម៌ ចំនួន ១ លាន ៣ សែន ៦ ម៉ឺន ដុល្លារដល់ «រដ្ឋកម្ពុជា» ។ ថ្ងៃ ២០ មេសា : លោក ហ៊ុន សែន ចូលព្យាបាលរោគ ១ សប្ដាហ៍ នៅទីក្រុងតូក្យូ ប្រទេសជប៉ុន ។ ថ្ងៃ ២២ មេសា : ប្រទេសបារាំង ប្រទេសឥណ្ឌូណេស៊ី និង លោក អគ្គលេខាធិការ អង្គការសហប្រជាជាតិ អំពាវនាវឲ្យ មានការឈប់ បាញ់គ្នា នៅកម្ពុជា ចាប់តាំងពីថ្ងៃ ១ ឧសភា ។ ថ្ងៃ ២៦ មេសា : នៅ ទីក្រុងបាងកក នៅពេលជួប

សន្ទនាជាមួយលោក រដ្ឋមន្ត្រី ទី ១ នៃ កោះកុក ប៉ាន់យ៉ាកេន លោក ខៀវ សំផន ព្រះអង្គម្ចាស់ ណរោត្តម រណឫទ្ធិ និង លោក ស៊ឺន សាន ប្រាប់ឲ្យដឹងថា ភាគី របស់ខ្លួន យល់ព្រមទទួលយកការឈប់បាញ់គ្នា ។ នៅថ្ងៃដដែលនោះ លោក ហ៊ុន សែន ដែលទើបនឹងចេញពីមន្ទីរពេទ្យនៅទីក្រុងម៉ូស្គូ ក៏ប្រាប់ឲ្យដឹងថាលោក ក៏ទទួលយល់ព្រមដែរ ។ ថ្ងៃ ២៩ មេសា : សហរដ្ឋអាមេរិក ផ្ដល់ជំនួយគិតជាទឹកប្រាក់ចំនួន ៧ លាន ដុល្លារ ដល់ភាគីខ្មែរដែលមិនមែនកុម្មុយនិស្ដ ។ ថ្ងៃ ១ ឧសភា : ការចាប់ផ្ដើមនៃ ការឈប់បាញ់គ្នា នៅកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ៣ ឧសភា : ទស្សនកិច្ច លោក យ៉ុន តែរ៍ សមាជិក ព្រឹទ្ធសភាអាមេរិកនៅកម្ពុជា ។ ពេលត្រឡប់មក សហរដ្ឋអាមេរិកវិញ លោក បានប្រាប់ឲ្យដឹងថាសហរដ្ឋ អាមេរិកត្រូវមានការិយាល័យ សម្រាប់ទាក់ទងគ្នាមួយនៅភ្នំពេញ ហើយ ខ្មែរក្រហមត្រូវដកចេញពី អភិក្រមសន្តិភាព ។ ថ្ងៃ ១៤ ឧសភា : ប្រទេសឥណ្ឌូណេស៊ី យាងសម្តេច នរោត្តម សីហនុ មកធ្វើទស្សនកិច្ច នៅទីក្រុងយ៉ាកាតា ទៅ ពិភាក្សាបើកអង្គប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ នៅដើមខែមិថុនា ។ ថ្ងៃ ១៨ ឧសភា : ខ្មែរក្រហមគំរាមថា នឹងចេញប្រយុទ្ធសាជាថ្មីទៀត បើរដ្ឋកម្ពុជា មិនយល់ព្រមទទួលយកផែនការ របស់ ប្រទេសមហាអំណាច ទាំង ៥ នៃ គណៈអចិន្ត្រៃយ៍ ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អង្គការ សហប្រជាជាតិ ។ ថ្ងៃ ២០ ឧសភា : របបរដ្ឋកម្ពុជា ប្រារព្ធ យ៉ាងអធិកអធម ទិវាថ្កោលទោស «របបប្រល័យពូជសាសន៍» ។ ថ្ងៃ ២៨-៣១ ឧសភា : លោកស្រី ភរិយា លោកប្រធានាធិបតី បារាំង ហ្វ្រង់ស្វ័រ មីតេរ៉ង់ ធ្វើទស្សនកិច្ចនៅកម្ពុជា ។ លោកស្រី បានជួបសន្ទនាជាមួយ លោក ហ៊ុន សែន និង លោក ហោ ណាំហុង ។ ថ្ងៃ ១ មិថុនា : ជំនួប រវាងលោក ហ៊ុន សែន និង សម្តេច នរោត្តម សីហនុ នៅទីក្រុងយ៉ាកាតា ។ អ្នកទាំងពីរសុខចិត្តយល់ព្រមអំពី អធិបតីភាព នៃក្រុមប្រឹក្សាជាតិជាន់ខ្ពស់ (CNS) ដែលតំណាងអធិបតេយ្យ ប្រទេសកម្ពុជានៅក្នុងរយៈពេលឆ្លងកាត់ អំពី ការពន្យារពេល ការឈប់បាញ់គ្នា និង អំពី ការផ្ដាច់ជំនួយបរទេសឲ្យអស់ ពីភាគីនីមួយៗ ។ ថ្ងៃ ២ - ៣ មិថុនា : ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ បើកអង្គប្រជុំនៅទីក្រុងយ៉ាកាតា ក្រោមអធិបតីភាព នៃ សហប្រធាន

ទាំងពីរ នៃ សន្និសីទ ទីក្រុងប៉ារីស៍ គឺ បារាំង និង ឥណ្ឌូណេស៊ី ។ ថ្ងៃ ៤ មិថុនា : ការប្រយុទ្ធគ្នាមួយ ផ្ទុះឡើង រវាងខ្មែរក្រហម និងកងទ័ព រដ្ឋកម្ពុជា នៅជុំវិញប៉ៃលិន ។ គឺជា ការរំលោភ ទៅលើ គោលការណ៍ ឈប់បាញ់គ្នា លើកដំបូងបង្អស់ ។ ថ្ងៃ ៦ មិថុនា : សម្តេច សីហនុ ប្រកាសថា ព្រះអង្គត្រៀមលក្ខណៈជាស្រេច ដើម្បី ឆ្លើយតបទៅនឹង ការដែលលោក ហ៊ុន សែន បានយាងព្រះអង្គ ទៅទីក្រុងភ្នំពេញ ។ ថ្ងៃ ៧ មិថុនា : លោក ក្យាន គីចិន រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសចិន រិះគន់ អាកប្បកិរិយា របស់ខ្មែរក្រហម ដោយចំហ ។ ថ្ងៃ ១០-១៧ មិថុនា : ទស្សនកិច្ច លោក ជាស៊ីម នៅទីក្រុងប៉ារីស៍ ។ ថ្ងៃ ១១ មិថុនា : ប្រទេសថៃ ធ្វើការគាបសង្កត់ទៅ លើប្រទេសចិន ឲ្យចិនធ្វើការគាបសង្កត់បន្ត ទៅលើខ្មែរក្រហមដើម្បី ឲ្យខ្មែរក្រហមប្រកាន់ឥរិយាបថ បត់បែនតាមស្ថានការណ៍ ។ ថ្ងៃ ២៤-២៦ មិថុនា : អង្គប្រជុំ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់នៅ ប៉ាតាយ៉ា ប្រទេសថៃ ។ សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ដឹកនាំ អង្គប្រជុំនេះ ជាលើកដំបូងបង្អស់ ។ ថ្ងៃ ១១ កក្កដា : ប្រទេសចិនអញ្ជើញលោក ហ៊ុន សែន ទៅធ្វើទស្សនកិច្ច ជាផ្លូវការនៅ ប្រទេសចិន ។ ថ្ងៃ ១៦-១៧ កក្កដា : ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ បើកអង្គប្រជុំ នៅទីក្រុងប៉េកាំង ។ គឺជាលើកដំបូងបង្អស់ ហើយដែល លោក ហ៊ុន សែន មកប្រទេសចិនប្រជាមានិត ។ ថ្ងៃ ១៨ កក្កដា : អ្នកតំណាង ប្រទេស មហាអំណាចទាំង ៥ នៃ គណៈអចិន្ត្រៃយ៍ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អង្គការ សហប្រជាជាតិ បើកអង្គប្រជុំនៅទីក្រុងប៉េកាំង ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹង ការអំពាវនាវ របស់ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ ឲ្យអង្គការសហប្រជាជាតិ ទៅបំពេញ បេសកកម្ម នៅប្រទេសកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ១៩ កក្កដា : សមាគម ប្រជាជាតិ អាស៊ីអាគ្នេយ៍ ទទួលស្គាល់ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ ។ ថ្ងៃ ២០-២១ កក្កដា : សម្តេច សីហនុ និងលោក ហ៊ុន សែន ធ្វើទស្សនកិច្ច នៅ ប្រទេសកូរ៉េខាងជើង ។ ថ្ងៃ ២២-២៤ កក្កដា : ទស្សនកិច្ច ជាផ្លូវការ របស់លោក ហ៊ុន សែន នៅ សាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិត ចិន ។ ថ្ងៃ ២៤ កក្កដា : សហរដ្ឋ អាមេរិក អំពាវនាវ ឲ្យមាន ការប្រុងប្រយ័ត្ន ចំពោះ ការដោះស្រាយតែភាគខ្លះ នៃ អធិករណ៍ខ្មែរ គឺ បណ្ដោយ

ឲ្យទីក្រុងប៉េកាំង ទៀតយក«ដំណោះស្រាយ ក្រហម» មកជំនួស ។ សហរដ្ឋ អាមេរិក បញ្ជាក់ហើយបញ្ជាក់ទៀត អំពី លក្ខណៈសំខាន់ នៃ ការបោះឆ្នោត ដោយសេរី និងទៀងទាត់ ។ ថ្ងៃ ២៧ កក្កដា : ការបាញ់គ្នា រវាង អ្នកការពារសន្តិសុខ លោក ជា ស៊ីម និង អង្គរក្ស របស់លោក ហ៊ុន សែន ។ ថ្ងៃ ១០ សីហា : ប្រទេស ចិន និង ប្រទេស វៀតណាម ជាទំនាក់ទំនងគ្នា ជាប្រក្រតីឡើងវិញ ។ ថ្ងៃ ២២ សីហា : ក្រសួងការបរទេស សហរដ្ឋ អាមេរិក តាមរយៈ លោក សាឡូម៉ុង ឧបការី លោក ជេម បេកែរ បានបញ្ចេញក្តីព្រួយបារម្ភ បារម្ភថាក្រែង ដំណោះស្រាយ មិនគ្រប់គ្រាន់ទ្រាយ នៃអធិការកិច្ចខ្មែរ ក្លាយជា«ដំណោះស្រាយ ក្រហម» ។ ថ្ងៃ ២៣ សីហា : នៅទីក្រុង បាងកក លោក សូ ខុចស៊ីន អនុរដ្ឋមន្ត្រី ការបរទេស ចិន ធ្វើការកែតម្រូវថា ដំណោះស្រាយ អធិការណ៍ខ្មែរដែលកំពុងធ្វើដំណើរការ មិនមែន ជា «ដំណោះស្រាយ ក្រហម» ទេ ។ លោក បានបញ្ជាក់នូវការគាំទ្ររបស់ ប្រទេសចិនចំពោះផែនការ របស់ ប្រទេស មហាអំណាចទាំងប្រាំ នៃគណៈអចិន្ត្រៃយ៍ ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អង្គការ សហប្រជាជាតិ ។ នៅទីក្រុង ហ្សឺណែវ អនុគណកម្មការ សិទ្ធិមនុស្ស អង្គការ សហប្រជាជាតិ ទទួលស្គាល់ជាលើកដំបូងនូវ ថា ពិតជាមាន អំពើប្រល័យពូជសាសន៍ និងអំពើឧក្រិដ្ឋប្រឆាំង នឹង មនុស្សជាតិមែន នៅកម្ពុជា នៅសម័យខ្មែរក្រហមកាន់អំណាច ។ ថ្ងៃ ៣១ សីហា :ទឹកជំនន់ នៅស្រុក ខ្មែរ ។ មនុស្ស ១១០ នាក់ បាត់បង់ជីវិត ។ ថ្ងៃ ៥ កញ្ញា : ប្រទេសចិន ប្រកាស ឈប់ផ្តល់ជំនួយ ឲ្យខ្មែរក្រហម តែនៅបន្តផ្តល់ជំនួយសេដ្ឋកិច្ច ។ ថ្ងៃ ១០ កញ្ញា : ការសន្ទនា រវាង រដ្ឋមន្ត្រី ការបរទេស ចិន និង រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស វៀតណាម នៅទីក្រុងប៉េកាំង ។ ក៏ជាដំណាក់ការទី២ នៃអភិក្រម សន្តិការូនីយកម្ម រវាងប្រទេស ទាំងពីរ ។ ថ្ងៃ ១៤ កញ្ញា : ជំនួប រវាង សម្តេច នរោត្តម សីហនុ និង លោក ប្រធានាធិបតី បារាំង ហ្វ្រង់ស្វ័រ មីតេរ៉ង់ ។ ថ្ងៃ ១៦ កញ្ញា : ជំនួប រវាង សម្តេច នរោត្តម សីហនុ និងលោកហ៊ុន សែននៅទីក្រុងញូវយ៉ក ។ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ បាន ទទួលអាសនៈ នៅអង្គការ សហប្រជាជាតិ ។ ថ្ងៃ ១៩ កញ្ញា : អង្គប្រជុំ ក្រុមប្រឹក្សា

ជាតិ ជាន់ខ្ពស់ នៅទីក្រុងញូវយ៉ក ជាមួយអ្នកតំណាងអង្គការសហប្រជាជាតិ : ការ គេឃើញ នូវ ដំណោះស្រាយ ស្តីពី ការបោះឆ្នោត ៖ ភាគីខ្មែរស្រុះស្រួលគ្នា យក ការបោះឆ្នោត របៀបសមាមាត្រ ប៉ុន្តែសម្រាប់អនុវត្ត តែនៅ តាមខេត្តនីមួយៗ តែ ប៉ុណ្ណោះ ។ ថ្ងៃ ២៤ កញ្ញា: សម្តេចនរោត្តម សីហនុ ជួបសន្ទនា នៅទីក្រុងញូវយ៉ក ជាមួយលោក ប៊ូស្ហ[៤] ប្រធានាធិបតី សហរដ្ឋ អាមេរិក ។ លោក ប៊ូស្ហសំដែង ការ បារម្ភ ខ្លាចក្រែងខ្មែរក្រហម វិលមក កាន់អំណាចវិញ ។ សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ប្រាប់លោក ប៊ូស្ហ វិញថា គឺ លោក ហ៊ុន សែន ទេ ដែលនឹងឈ្នះ នៅក្នុងការ បោះឆ្នោត នៅក្នុងពេលខាងមុខ ។ ថ្ងៃ ១០ តុលា :ប្រទេសកម្ពុជា ចូលរួមក្នុង អង្គសភាប្រចាំឆ្នាំ នៃអង្គការ «ធនាគារ ពិភពលោក»។ លោក ស៊ិន សាន បាន ត្រូវតាត់តាំង ឲ្យតំណាងក្រុមប្រឹក្សាជាតិជាន់ខ្ពស់នៅក្នុងអង្គសភានោះ។ សូមបញ្ជាក់ ថា ក្រោយឆ្នាំ ១៩៧៤ មកទល់នឹងឆ្នាំ ១៩៩១នោះ ប្រទេសកម្ពុជា គ្មានអ្នកតំណាង របស់ ខ្លួននៅក្នុងអង្គការនោះទេ ។ ថ្ងៃ ១៧-១៨ តុលា : គណបក្ស «ប្រជាជន បដិវត្ត កម្ពុជា» បើកមហាសន្និបាត វិសាមញ្ញ របស់ខ្លួន ។ គឺ នៅក្នុងមហាសន្និបាត នេះហើយ ដែលគណបក្ស «ប្រជាជន បដិវត្ត កម្ពុជា» បានប្តូរឈ្មោះមកជា គណ បក្ស«ប្រជាជន កម្ពុជា» ដូចកាលពីឆ្នាំ ១៩៦២ ហើយប្តូរទស្សនៈសេដ្ឋកិច្ច ម៉ាក្ស និយម មកជាសេដ្ឋកិច្ចផ្សារ និងប្រកាសគោរព គោលការណ៍ សិទ្ធិមនុស្ស ។ គឺ តាំងពីពេលនោះមកដែរ ដែល លោក ជា ស៊ីម ត្រូវតែងតាំង ជាប្រធានគណបក្ស ហើយ លោក ហ៊ុន សែន ជា អនុប្រធាន ។ ថ្ងៃ ១៦ តុលា : ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អង្គការសហប្រជាជាតិ បង្កើត អង្គការ «មីប្រេនុច» (MIPRENUC) សម្រាប់ធ្វើ បេសកកម្ម រៀបចំអន្តរាគមន៍ របស់អង្គការ សហប្រជាជាតិ នៅកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ២៣ តុលា :សន្និសីទអន្តរជាតិ ទីក្រុងប៉ារីស : រដ្ឋាភិបាលចំនួន ១៨ ព្រមទាំងក្រុមប្រឹក្សា

[៤] លោក ប៊ូស្ស ឪពុក លោក វ៉ៃកែរ ប៊ូស្ហ ជាប្រធានាធិបតី សហរដ្ឋ អាមេរិក ពីឆ្នាំ ១៩៨៨-១៩៩២ ។

ជាតិ ជាន់ខ្ពស់ ផង ចុះហត្ថលេខា ទៅលើកិច្ចព្រមព្រៀងដែលដោះស្រាយ បញ្ហា អធិករណ៍ ខ្មែរ ជាស្ថាពរតែម្តង ។ ថ្ងៃ ២៤ តុលា : អង្គប្រជុំ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ នៅទីក្រុងប៉ារីស ។ ថ្ងៃ ៣០ តុលា : របបរដ្ឋកម្ពុជា ដោះលែងអ្នកទោស ចំនួន ១០៣៤ នាក់ ។ ថ្ងៃ ៣១ តុលា : ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អង្គការសហប្រជាជាតិ គាំទ្រកិច្ចព្រមព្រៀង ថ្ងៃ ២៣ តុលា ហើយចាត់តាំង ឲ្យលោក អគ្គលេខាធិការ អង្គការសហប្រជាជាតិ រៀបចំធ្វើអន្តរាគមន៍ នៅកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ១១ វិច្ឆិកា : លោក ហ៊ុន សែន ធ្វើដំណើរទៅទីក្រុងប៉េកាំង ដើម្បីយាង សម្តេច នរោត្តម សីហនុ វិលត្រឡប់មក ស្រុកខ្មែរវិញ ។ ថ្ងៃ ១៤ វិច្ឆិកា : សម្តេច នរោត្តម សីហនុ យាងមក ទីក្រុងភ្នំពេញ បន្ទាប់ពីគង់នៅបរទេស អស់រយៈពេល ជាង ១២ ឆ្នាំ ។ ថ្ងៃ ១៤ វិច្ឆិកា : ខ្មែរក្រហម អំពាវនាវឲ្យ សមាសភាព «រដ្ឋាភិបាលចម្រុះ កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ»» មាន គណបក្ស «ហ្វ៊ុនស៊ិនប៉ិច» និង «រណសិរ្សជាតិរំដោះពលរដ្ឋខ្មែរ» ជាដើម ធ្វើការតស៊ូបន្តទៀត ហើយស្នើឲ្យមានអ្នកតំណាងរួមគ្នា ក្នុងការបោះឆ្នោត ។ ថ្ងៃ ១៦ វិច្ឆិកា :សម្តេច នរោត្តម សីហនុថ្លែងនៅចំពោះមុខប្រជាជនខ្មែរថា : លោក ហ៊ុន សែន និងព្រះអង្គម្ចាស់ នរោត្តម រណឫទ្ធិជា «កូន» ព្រះអង្គទាំងពីរ ។ ព្រះអង្គបានថ្កោលទោសការឈ្លានពាន របស់កងទ័ពវៀតណាម ប៉ុន្តែ ទ្រង់បញ្ជាក់ ផងដែរថា បើ គ្មានកងទ័ពវៀតណាម យើងទាំងអស់គ្នា ស្លាប់បាត់អស់ទៅហើយ ។ នៅក្នុងឱកាសនោះដែរ សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ទ្រង់បានថ្លែងថា ព្រះអង្គពុំយល់ទាស់ពីការយកខ្មែរ ក្រហមទៅឲ្យតុលាការ កាត់ទោសទេ ។ ថ្ងៃ ១៧ វិច្ឆិកា : គណប្រតិភូខ្មែរក្រហមមួយដឹកនាំដោយ សុន សេន មកដល់ទីក្រុងភ្នំពេញ ។ ថ្ងៃ ២០ វិច្ឆិកា : រដ្ឋាភិបាល «រដ្ឋកម្ពុជា» និង គណបក្ស «ប្រជាជន កម្ពុជា» ផ្សាយសេចក្តីថ្លែងការរួមមួយថ្កោលទោស អ្វីដែលពួកគេហៅថា «រដ្ឋប្រហារ ថ្ងៃ ១៨ មិនាឆ្នាំ១៩៧០» ហើយ ទទួលស្គាល់ សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ជាប្រមុខរដ្ឋ ។ ថ្ងៃ ២២ វិច្ឆិកា : ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ បើកសម័យប្រជុំ នៅទីក្រុងភ្នំពេញ ។ នៅក្នុងអង្គប្រជុំ គេពុំឃើញវត្តមាន របស់អ្នកតំណាងខ្មែរក្រហមទេ ។ ថ្ងៃ ២៣ វិច្ឆិកា : សម្តេច នរោ

ត្តម សីហនុ ប្រកាសបង្កើតរដ្ឋាភិ បាលចម្រុះមួយដែល មាន គណបក្ស «ហ្វ៊ុនស៊ិនប៉ិច» និង គណបក្ស «ប្រជាជន» ចូលរួមគ្នា ។ លោក ស៊ិន សាន ប្រកាសជូរច្នះវិញថា មុនការបោះឆ្នោត ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ ជា រដ្ឋាភិបាលតែមួយគត់ នៅកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ២៦ វិច្ឆិកា : ការិយាល័យ ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ ចេញផ្សាយ សេចក្តីជូនដំណឹងមួយបញ្ជាក់ថា ភាគីខ្មែរទាំង ៤ ថ្លែងជាផ្លូវការថា សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ជាប្រមុខរដ្ឋ ស្របច្បាប់ និងពេញសិទ្ធិ នៃ ប្រទេសកម្ពុជាតាំងពីឆ្នាំ ១៩៦០មក ។ ថ្ងៃ ២៧ វិច្ឆិកា :លោកខៀវ សំផនត្រឡប់មកស្រុកខ្មែរវិញ ។ បាតុករមួយក្រុមបាននាំគ្នាវាយ លោកខៀវ សំផន បែកក្បាលចេញឈាម ។ ទោះបី មានអន្តរាគមន៍ ពីរដ្ឋអំណាចក្តី លោកខៀវ សំផន សម្រេចវិលទៅទីក្រុងបាងកកវិញ ។ ថ្ងៃ ៣ ធ្នូ : ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ បើកអង្គប្រជុំនៅ ប៉ាតាយ៉ា ប្រទេសថៃ ។ ថ្ងៃ ៤ ធ្នូ : នៅ ប៉ាតាយ៉ា សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ថ្លែងថា : សម្ព័ន្ធភាព រវាង គណបក្ស «ហ្វ៊ុនស៊ិនប៉ិច» និង គណបក្ស«ប្រជាជន» មិននាំទៅ រកការបង្កើត រដ្ឋាភិបាលចម្រុះ មុនការបោះឆ្នោតឡើយ ព្រោះព្រះអង្គ ទុកចិត្ត លោកហ៊ុន សែន តែ ៥០% ប៉ុណ្ណោះ ។ ថ្ងៃ ១៣ ធ្នូ : អ្នកដឹកនាំ ខ្មែរក្រហម ប្រជុំគ្នានៅជិត ប៉ៃលិន ដើម្បី ធ្វើការវាយតម្លៃ ការអនុវត្តន៍ កិច្ចព្រមព្រៀង សន្តិភាព ។ ថ្ងៃ ១៧-២៣ ធ្នូ : និស្សិតធ្វើបាតុកម្ម ថ្កោលទោស អំពើពុករលួយ ។ មនុស្ស ១១ នាក់ បាត់បង់ជីវិត ហើយ សាលារៀន និង សកលវិទ្យាល័យត្រូវបិទទ្វារ ។ ថ្ងៃ ៣០ ធ្នូ : អង្គប្រជុំលើកដំបូងបង្អស់ នៅភ្នំពេញ នៃ ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ ។

១៩៩២

ថ្ងៃ ១ មករា : «ធនាគារ នៃ ប្រទេស កម្ពុជា» (ធនាគារ កណ្តាល)ចាប់ដំណើរការឡើងវិញ បន្ទាប់ពីត្រូវបិទទ្វារ នៅខែមេសា ឆ្នាំ ១៩៧៥ ។ ថ្ងៃ ៤ មករា : សហរដ្ឋអាមេរិក បើកឲ្យកោតទំនាក់ទំនង ពាណិជ្ជកម្ម ជាមួយកម្ពុជាវិញ បន្ទាប់ពីត្រូវកាត់ផ្តាច់ នៅឆ្នាំ ១៩៧៥ ។ ថ្ងៃ ៦ មករា : សម្តេច សីហនុ ប្រាប់ឲ្យដឹងថា ព្រះ

អន្ត បានទទួលប្រាក់ ឧបត្ថម្ភ ពីប្រទេសចិន ចំនួន ៣០ ម៉ឺនដុល្លារ ក្នុង ១ ឆ្នាំៗ ។ ថ្ងៃ ៩ មករា : លោក យ៉ាស៊ូស៊ី អាកាស៊ី បានត្រូវតែងតាំងជា អ្នកតំណាងពិសេស របស់លោកអគ្គលេខាធិការ អង្គការ សហប្រជាជាតិ ។ ថ្ងៃ ១៤ មករា : សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ សម្ដែងការមិនសព្វព្រះទ័យ ចំពោះការរំលោភកិច្ចឈប់បាញ់គ្នាមិន ឈប់ឈរ ពីសំណាក់ខ្មែរក្រហម ។ ព្រះអង្គគំរាមថា ព្រះអង្គ ចង់លាលែង ពីមុខតំណែង ប្រធាន ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់ ។ ថ្ងៃ ១៧ មករា : ការចាប់កំណើតនៃ សមាគម ADHOC ។ គឺជាសមាគម ការពារសិទ្ធិមនុស្ស ទី ១ ដែលកើតឡើងនៅស្រុកខ្មែរ ហើយដែលមាន លោក ធន សារ៉ាយ ជាប្រធាន ។ ថ្ងៃ ២១ មករា : ការវាយប្រហារអុកឡុក របស់ខ្មែរក្រហម នៅ កំពង់ធំ ។ អង្គការ «ម៉ាប្រេនុច» បញ្ជូនកងទ័ព មួយអង្គភាពទៅបង្រ្កាប ។ មនុស្ស ២១ នាក់ បាត់បង់ជីវិត ហើយប្រជាជន ១ ម៉ឺននាក់រត់ចោលផ្ទះសម្បែង ។ ថ្ងៃ ២២ មករា : លោក ទៀ ប៊ុនឡុង អ្នកទទួលខុសត្រូវកិច្ចការសាសនានៃរបបរដ្ឋកម្ពុជា បានត្រូវគេធ្វើឃាត ។ លោក បានធ្វើការរិះគន់ អំពើពុករលួយយ៉ាងចាស់ដៃ ។ នៅថ្ងៃដដែលនោះ សម្ដេច នរោត្តម សីហនុទទួលស្នើសុំឲ្យ អង្គការ «អាប្រូនុច» ប្រញាប់ចុះធ្វើអន្តរាគមន៍ ។ ថ្ងៃ ២៥ មករា :សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ អះអាងថា អស់មានកងទ័ពវៀតណាមទៀតហើយ នៅកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ២៦ មករា : លោកប៉ែន សុវណ្ណ ដែលត្រូវដកហូតពីអំណាច នៅឆ្នាំ ១៩៨១ វិលត្រឡប់មក រស់នៅ ក្នុង ខែត្រតាកែវវិញ ។ ថ្ងៃ ២៨ មករា : លោក អ៊ុង ផន អតីតកម្មាភិបាល របប«សាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិត កម្ពុជា» ហើយដែលជាមិត្តម្នាក់ របស់លោក ហ៊ុន សែន បានត្រូវគេប៉ុនប៉ងធ្វើឃាត ។ មុន ឧបទ្ទវហេតុនេះ លោក អ៊ុង ផន បានធ្វើការរិះគន់ដល់ កម្មាភិបាលកុម្មុយនិស្តមួយចំនួន ដែលបានក្លាយទៅជាអ្នកមានប្រាក់រាប់លានៗ លោក មានគោលបំណង បង្កើតបក្ស មួយថ្មីទៀត ជាមួយ ខាន់ ម៉ន និង យ៉ង់ ហ៊ន ។ បន្ទាប់ពី បានជួបលោក ថ្វាយនីញ ឯកអគ្គរដ្ឋទូត សហរដ្ឋអាមេរិក លោក អ៊ុង ផនត្រូវលោក ហ៊ុន សែនឲ្យទៅ ស្នាក់ អាស្រ័យនៅផ្ទះលោកដើម្បីស្រួល ការពារសន្តិសុខ ។ គឺនៅពេលនោះហើយ ដែល

បរិយាកាស ភ័យខ្លាចកើតមានឡើង នៅទូទាំងប្រទេស ។ យោងទៅតាម ការស្ទង់មតិខ្លះ បរិយាកាសនេះ បណ្ដាលមកពីសមាជិក នៃអតីតគណបក្សកុម្មុយនិស្ត មួយចំនួនដែលមិនពេញចិត្ត នឹង គណបក្ស «ហ្វ៊ុនស៊ិនប៉ិច» និង «រណសិរ្សជាតិ រំដោះពលរដ្ឋខ្មែរ» ។ ថ្ងៃ ៣១ មករា : រដ្ឋាភិបាលលោក ហ៊ុន សែន ធ្វើការផ្លាស់ប្ដូរ សមាសភាពសំខាន់ៗ ។ មតិខ្លះយល់ថា គឺជា ការកែកលដោះដៃចេញពី ការត្រួតពិនិត្យ របស់អង្គការ «អាប្រូនុច» នៃ អង្គការ សហប្រជាជាតិ ។ លោក ជា សុខ លោក ប៊ូ ថង ត្រូវដកចេញ ។ លោក ស ខេង អ្នកជំនិតរបស់លោក ជា ស៊ីម និង ព្រះអង្គម្ចាស់ចក្រពង្ស បានត្រូវតែងតាំង ជាឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រីឯព្រះអង្គម្ចាស់ក្សត្រី បុប្ផាទេវី ជាអនុរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងវប្បធម៌។ ថ្ងៃ ៦ កុម្ភៈ :ខ្មែរក្រហមប្រជុំគ្នានៅ ប៉ៃលិន ហើយសម្រេចមិនអនុវត្ត កិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងប៉ារីស ។ ថ្ងៃ ១១ កុម្ភៈ : ទស្សនកិច្ច របស់ លោក រដ្ឋមន្ត្រី ការបរទេស ចិន នៅកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ១៨ កុម្ភៈ : និកាយពុទ្ធសាសនាទាំងពីរគណៈ គឺ គណៈមហានិកាយ និងគណៈធម្មយុត្តិកនិកាយ បានត្រូវ បង្កើតឲ្យមានឡើងវិញ ។ ថ្ងៃ ១៩ កុម្ភៈ : ឧត្តមសេនីយ៍ សាក់ស៊ុត សាខន អតីត អគ្គបញ្ជាការ សេនាធិការដ្ឋានកងទ័ព ក្នុងរបប សាធារណរដ្ឋខ្មែរ បានមកដល់ទីក្រុង ភ្នំពេញ ។ ថ្ងៃ ២៤ កុម្ភៈ : ការប្រយុទ្ធគ្នា រវាងកងទ័ពខ្មែរក្រហម និង កងទ័ពរាជរដ្ឋាភិបាល កាន់តែមានលក្ខណៈខ្លាំងក្លាថែមទៀត នៅផ្នែកខាងជើងនៃខេត្តកំពង់ធំ ។ ថ្ងៃ ២៧ កុម្ភៈ : សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ យាងទៅ ប៉ៃលិន ។ ថ្ងៃ ២៧-២៩ កុម្ភៈ : នៅ វៀង គណបក្ស «ហ្វ៊ុនស៊ិនប៉ិច» បើកមហាសន្និបាតរបស់ខ្លួន ។ គឺនៅថ្ងៃ នោះហើយដែល ចលនាជាតិនិយម «ហ្វ៊ុនស៊ិនប៉ិច» ប្រែក្លាយជា គណបក្ស នយោបាយពេញលក្ខណៈ។ ព្រះអង្គម្ចាស់នរោត្តម រណឫទ្ធិ បានត្រូវតែងតាំងជាប្រធាន ។ ថ្ងៃ ២៨ កុម្ភៈ : នៅទីក្រុង ញូវយ៉ក ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អង្គការ សហប្រជាជាតិ អនុម័ត ការអនុវត្តន៍ កិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពទីក្រុងប៉ារីស ។ ទឹកប្រាក់សម្រាប់ ធ្វើ កិច្ចការនេះ មានចំនួន ២ ពាន់ ៨ រយលាន ដុល្លារ ។ នៅពេលដដែលនោះ នៅ ប៉ៃលិន ខ្មែរក្រហមសម្រេចសាជាថ្មីម្ដងទៀតមិនអនុវត្ត កិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាព ។

ថ្ងៃ ១០ មិនា : អ្នកកាសែតម្នាក់ នៃ «រណសិរ្សជាតិ រំដោះ ពលរដ្ឋខ្មែរ» បានត្រូវគេប៉ុនប៉ងធ្វើឃាត ។ ថ្ងៃ ១១ មិនា : ខ្មែរក្រហមធ្វើការវាយប្រហារមួយ ដ៏ខ្លាំងក្លា នៅកំពង់ធំ ។ ថ្ងៃ ១៥ មិនា : ថ្ងៃ ចាប់ផ្តើម នៃអាណត្តិ របស់អង្គការ «អាប្រូនុច»។ ថ្ងៃ ៣០ មិនា : ជនភៀសសង្គ្រាមខ្មែរចំនួន ៥២៦ នាក់ នៅជំរំ ទី២ បានត្រូវបញ្ជូនមក ស៊ីសុផុន ។ ថ្ងៃ ៥-៦ មេសា : រដ្ឋសភា នៃ របប រដ្ឋកម្ពុជា បើកសម័យប្រជុំ ៖ វិសោធនកម្ម មាត្រា ៦១ នៃ រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។ ថ្ងៃ ៨ មេសា : បាតុកម្មសកិករ នៅភូមិបន្ទាយដែកខាងកើតទីក្រុងភ្នំពេញ បន្ទាប់ពីក្រសួងកសិកម្ម បានលក់ដី របស់ប្រជាជន ឲ្យសហគ្រាស បរទេសមួយ ។ ថ្ងៃ ១៨-២១ មេសា : លោក ប៊ូត្រូស-ប៊ូត្រូសហ្គាលី អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ អញ្ជើញមកកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ២០ មេសា : ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់បើកអង្គប្រជុំ ។ ក្រុមប្រឹក្សា ចុះហត្ថលេខា យល់ព្រមទទួលយក អនុសញ្ញា អន្តរជាតិ ពីរ នៅក្នុងនោះ មានអនុសញ្ញាស្តីពី ការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស ។ នៅក្នុងឱកាសនោះដែរ លោក ខៀវ សំផន តំណាងភាគីខ្មែរក្រហមប្រឆាំងនឹងការផ្តល់ប្រាក់ចំនួន ១១១ លានដុល្លារ សម្រាប់ដំណើរការរចនាសម្ព័ន្ធ រដ្ឋបាលកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ១២ ឧសភា : ព្រះអង្គម្ចាស់ រណឫទ្ធិ អះអាងថា ទាហានវៀតណាមដែលមានវត្តមាននៅស្រុកខ្មែរ មានចំនួន ៤ ម៉ឺននាក់ ហើយ ប្រជាជនវៀតណាម ដែលចូលមកនៅស្រុកខ្មែរ មានចំនួន ១ លាននាក់ ។ ថ្ងៃ ២១ ឧសភា : «រណសិរ្សជាតិរំដោះពលរដ្ឋខ្មែរ» បើកមហាសន្និបាតនៅភ្នំពេញ ហើយប្រែក្លាយខ្លួនទៅជា គណបក្សនយោបាយ ពេញលក្ខណៈមានឈ្មោះថា គណបក្ស «សេរីនិយម ប្រជាធិបតេយ្យពុទ្ធសាសនា» (P.D.L.B.) ។ ថ្ងៃ ៣០ ឧសភា : នៅក្នុងអង្គប្រជុំមួយជិតព្រំដែនថៃ ខ្មែរក្រហម សម្រេចមិនអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាពទេហូត ។ អៀង សារី និង សុន សេន ដែលមិនយល់ស្រប នឹងសេចក្តីសម្រេចនេះ បានត្រូវគេដកហូត ពីការកិច្ចរបស់ខ្លួន ។ ថ្ងៃ ១៨ មិថុនា : ការប្រយុទ្ធគ្នាយ៉ាងខ្លាំងក្លា រវាង កងទ័ព របបរដ្ឋកម្ពុជា និង កងទ័ពខ្មែរក្រហម ដើម្បីដណ្តើមយកផ្លូវជាតិ ១២ គឺ ផ្លូវជាតិ កំពង់ធំ-ព្រះវិហារ ។ ថ្ងៃ ១៩ មិថុនា : កងទ័ពថៃ យល់

ស្របតាមខ្មែរក្រហម ហើយមិនព្រមចូលរួមចំណែកក្នុងការដាក់ទណ្ឌកម្ម ទៅលើខ្មែរក្រហម ។ ថ្ងៃ ២២-២៣ មិថុនា : សន្និសីទស្តីពីការកសាងប្រទេសកម្ពុជាឡើងវិញ នៅទីក្រុង តូក្យូ ។ ថ្ងៃ ២៧ មិថុនា : គណបក្ស ប្រជាជនថ្លែងថា គណបក្សរបស់គេ ជាការបន្តវេនពី គោលការណ៍«សង្គមរាស្ត្រនិយម» របស់សម្តេច នរោត្តម សីហនុ ។ ថ្ងៃ ៣០ មិថុនា : លោក អ៊ុង ជន នៃគណបក្ស «ប្រជាជន» ចូលជាសមាជិក គណបក្ស «ហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច» ។ ថ្ងៃ ២១ កក្កដា : ខ្មែរក្រហម សម្លាប់ជនជាតិវៀតណាម ៨ នាក់ ព្រមទាំងកូនខ្ចីម្នាក់ នៅភូមិទូកមាស ។ ថ្ងៃ ៤ សីហា : អនុរដ្ឋមន្ត្រី ការបរទេសចិនជួបខ្មែរក្រហមដោយសម្ងាត់ ដើម្បីសុំឲ្យខ្មែរក្រហម បន្ទន់ឥរិយាបថ ។ ថ្ងៃ ៥ សីហា : លោក អាកាស៊ី អ្នកតំណាង អគ្គលេខាធិការ អង្គការសហប្រជាជាតិ ប្រកាសឲ្យប្រើច្បាប់បោះឆ្នោត ។ ថ្ងៃ ១៧ សីហា : គណបក្សនយោបាយ ចាប់ផ្តើមចុះឈ្មោះ ជាបណ្តោះអាសន្ន ដើម្បីឈរឈ្មោះ ក្នុងការបោះឆ្នោត ។ ថ្ងៃ ២១ សីហា : អង្គការ «អាប្រូនុច» ពិនិត្យមើលសញ្ជាតិ និង ដើមកំណើតនៃ អ្នករដ្ឋការ របប «រដ្ឋកម្ពុជា» ។ ថ្ងៃ ២៨ សីហា : ជនជាតិខ្មែរប្រមាណ ១០ ម៉ឺននាក់ត្រូវគេបញ្ជូនឲ្យវិលត្រឡប់មកស្រុកខ្មែរវិញ ។ ថ្ងៃ ៤ កញ្ញា : បណ្តារដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស នៃសមាគម ប្រជាជាតិអាស៊ី អាគ្នេយ៍ ដែលបើកអង្គប្រជុំ នៅទីក្រុង យាកាតា ជំទាស់ នឹង ការចាត់តាំងការបោះឆ្នោត ដោយគ្មាន ការចូលរួមពីក្រុមខ្មែរក្រហម ។ ថ្ងៃ ២៣ កញ្ញា : ប្រទេសចិនគាំទ្រគំនិត ឲ្យមានការបោះឆ្នោតតែងតាំង ប្រមុខរដ្ឋដោយផ្ទាល់តែម្តង ។ ថ្ងៃ ២ វិច្ឆិកា : សម្តេចនរោត្តម សីហនុ ធ្វើដំណើរទៅ ទីក្រុងព្យុងយ៉ាង ប្រទេសកូរ៉េខាងជើង ។ ថ្ងៃ ១៥ វិច្ឆិកា : អគ្គលេខាធិការអង្គការ សហប្រជាជាតិប្រកាស ខណ្ឌបញ្ចប់ រាល់សកម្មភាពយោធា នៅលើទឹកដីខ្មែរ ។ ថ្ងៃ ២៩ វិច្ឆិកា : ជនជាតិខ្មែរដែល បានរត់ទៅជ្រកកោននៅបរទេស ចំនួន ២០ ម៉ឺននាក់ បានត្រូវបញ្ជូនមកស្រុកខ្មែរវិញ ។ ថ្ងៃ ៣០ វិច្ឆិកា : ខ្មែរក្រហម បង្កើត គណបក្ស « រួបរួមជាតិកម្ពុជា» (PUNC) ។ ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អង្គការសហប្រជាជាតិ ហាមឃាត់មិនឲ្យដឹកប្រេងឥន្ធនៈ ទៅឲ្យខ្មែរក្រហមនៅក្នុងតំបន់ដែល

ពួកនេះកាន់កាប់ ។ ការនាំចេញព្រៃឈើ និង ត្បូង ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យ របស់ អង្គការ «អាប្រូនុច» ។

១៩៩៣

ថ្ងៃ ៤ មករា : សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ ទណ្ឌបញ្ចប់សហប្រតិបត្តិការ រវាង «ក្រុមប្រឹក្សាជាតិជាន់ខ្ពស់» និងអង្គការ«អាប្រូនុច»ព្រមទាំងរបប«រដ្ឋកម្ពុជា»ផងដែរ ដោយមូលហេតុសមាជិក គណបក្ស «ហ៊ុនស៊ិនប៉ិច» ចំនួន ១៤ នាក់ បាន ត្រូវគេលបធ្វើឃាត ។ ថ្ងៃ ៨ មករា : សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ សម្រេចធ្វើសហប្រតិបត្តិការ ជាមួយ អង្គការ «អាប្រូនុច» បន្តទៀត បន្ទាប់ពីលោកអាកាស៊ីទៅគាល់ព្រះអង្គនៅទីក្រុងប៉េកាំង ។ ថ្ងៃ ១៨ មករា : ព្រះអង្គម្ចាស់ នរោត្តម រណឫទ្ធិ ដឹកនាំក្បួនបាតុកម្ម របស់គ្រួសារដែលទទួលរងគ្រោះ ដោយអំពើ ហិង្សា នយោបាយ ។ ព្រះអង្គម្ចាស់ រណឫទ្ធិទ្រង់ចោទ លោក ហ៊ុន សែន លោក ជា ស៊ីម និង អភិបាលខេត្ត បាត់ដំបង ថាជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ។ ថ្ងៃ ១ កុម្ភៈ : កងទ័ព«រដ្ឋកម្ពុជា» វាយយកប៉ៃលិន ប៉ុន្តែ បានត្រូវលោក ហ៊ុន សែន យាត់វិញជាបន្ទាន់ ដោយមានការព្រមានពីអង្គការ «អាប្រូនុច» ។ ថ្ងៃ ១១-១២ កុម្ភៈ : ទស្សនកិច្ច របស់លោកហ្វ្រង់ស្វ័រ មីតេរ៉ង់ ប្រធានាធិបតី បារាំង នៅកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ១០ មិនា : ជនជាតិវៀតណាម ៣៤ នាក់ នៅភូមិចុងឃ្នាស បានត្រូវខ្មែរក្រហមវាយប្រហារ ។ ថ្ងៃ ១៧ មិនា : ក្រុមប្រឹក្សាជាតិជាន់ខ្ពស់ ប្រកាសហាមឃាត់ មិនឲ្យប្រើប្រាស់ អាវុធ ដោយគ្មានការអនុញ្ញាត ។ វិសោធនកម្ម ក្រមព្រហ្មទណ្ឌខ្មែរ ។ ថ្ងៃ ២៤ មិនា : ខ្មែរក្រហមវាយប្រហារទៅលើ កប៉ាល់ នេសាទ ប៉ិគ្រៀង នៅ ធ្នុកវ្រ (ស្រុកបរិបូណ៌ ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង) ។ ថ្ងៃ ២៨ មិនា : ទាហាន អង្គការ សហប្រជាជាតិ ២ នាក់ បានត្រូវខ្មែរក្រហមសម្លាប់ ។ ថ្ងៃ ២៩ មិនា : ខ្មែរក្រហមគប់គ្រាប់បែកទៅលើ ភោជនីយដ្ឋានវៀតណាមមួយនៅទីក្រុងភ្នំពេញ បណ្ដាលឲ្យមនុស្ស ២ នាក់បាត់បង់ជីវិតហើយ ២៤ នាក់ត្រូវរបួស ។ ខ្មែរក្រហមគប់គ្រាប់បែកទៅលើ រោងវីដេអូ មួយ នៅកំពង់ធំ បណ្ដាលឲ្យមនុស្ស ៣០ នាក់ត្រូវរបួស។ នៅថ្ងៃដដែលនោះ ខ្មែរក្រហមវាយប្រហារ

ទៅលើទីស្នាក់ការ គណបក្ស «ហ៊ុនស៊ិនប៉ិច» នៅបាត់ដំបង ជាហេតុបណ្ដាលឲ្យសមាជិក គណបក្ស «ហ៊ុនស៊ិនប៉ិច» ៣នាក់ បាត់បង់ជីវិត ។ នៅអន្តរវេត្ត ឯនោះវិញ សមាជិកអង្គការ «អាប្រូនុច» ៤ នាក់ បានត្រូវខ្មែរក្រហមសម្លាប់ ។ ថ្ងៃ ២ មេសា : ទាហានអង្គការសហប្រជាជាតិ ៣នាក់ បានត្រូវខ្មែរក្រហមចាប់យកទៅសម្លាប់ចោល យ៉ាងឃោរឃៅ ។ ថ្ងៃ ៣ ឧសភា : ខ្មែរក្រហម វាយលុកទីក្រុងសៀមរាប បណ្ដាលឲ្យទាហាន ៨ នាក់ និង ប្រជាជនស៊ីវិល ៤ នាក់ បាត់បង់ជីវិត ។ ថ្ងៃ ៤ ឧសភា : ខ្មែរក្រហម វាយប្រហារទៅលើ អង្គភាពយោធាចិន នៃ កម្លាំងអន្តរាគមន៍ អាប្រូនុច នៅ កំពង់ធំ ។ ថ្ងៃ ៥ ឧសភា : ខ្មែរក្រហម វាយប្រហារ រថភ្លើងដែលឆ្លងកាត់ស្រុកមោង ឫស្សី ។ អ្នកដំណើរ ១៩ នាក់បាត់បង់ជីវិត ហើយ ៨០ នាក់ត្រូវរបួស ។ ថ្ងៃ ២៣-២៨ ឧសភា : ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំង សមាជិកសភាធម្មនុញ្ញ ។ ទោះបីមានការគំរាមកំហែង ពីសំណាក់ខ្មែរក្រហមក្ដី ក៏អ្នកដែលបានទៅចូលរួមបោះឆ្នោតមានចំនួនច្រើនដែរ គឺ ៨៩, ៥៦ %។ លទ្ធផល នៃ ការ បោះឆ្នោត គឺ គណបក្សរាជានិយម «ហ៊ុនស៊ិនប៉ិច» ជាអ្នកឈ្នះ គណបក្សប្រជាជន គឺបាន ៤៥ % នៃសំឡេង រីឯគណបក្ស «ប្រជាជន» បានត្រឹម ៣៨ % ប៉ុណ្ណោះ។ គណបក្ស «ប្រជាជន» ប្រកាសពុំទទួលស្គាល់ លទ្ធផល នៃការបោះឆ្នោតនោះជាដាច់ខាត ។ ថ្ងៃ ២៦ ឧសភា : សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ បានថ្លែងថា ព្រះអង្គឈប់ស្នើឲ្យបង្កើត រដ្ឋាភិបាល ចម្រុះចតុភាគី ទៀតហើយ ។ ថ្ងៃ ៣ មិថុនា : សម្ដេច នរោត្តម សីហនុទ្រង់ បានស្នើឲ្យបង្កើត រដ្ឋាភិបាលចម្រុះ រវាង គណបក្ស«ហ៊ុនស៊ិនប៉ិច» និង គណបក្ស «ប្រជាជន» ដោយមានព្រះអង្គ ជានាយករដ្ឋមន្ត្រី ។ នាយក អង្គការ «អាប្រូនុច» ចាត់ទុកគំនិតនេះថា ជា ការប៉ះពាល់ ដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ដល់រដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។ សហរដ្ឋ អាមេរិក ប្រឆាំងនឹងការបង្កើត រដ្ឋាភិបាល បណ្ដោះអាសន្នបែបនេះ។ ថ្ងៃ ៤ មិថុនា : ប្រទេសបារាំងគាំទ្រ ការបង្កើតរដ្ឋាភិបាលបណ្ដោះអាសន្ននេះ ។ ថ្ងៃ ៩ មិថុនា : អ្នកទទួលខុសត្រូវសំខាន់ៗ និង អ្នកតំណាងកងទ័ព នៃ របប «រដ្ឋកម្ពុជា» បាននាំគ្នាចូលទៅព្រះរាជវាំង ដើម្បីសំដែងការគាំទ្រ គំនិតបង្កើតរដ្ឋាភិបាលចម្រុះ ដែលមានសម្ដេច

នរោត្តម សីហនុ ជាអ្នកផ្ដួចផ្ដើមគំនិត ។ ថ្ងៃ ១០ មិថុនា : ក្រុមប្រឹក្សាជាតិ ជាន់ខ្ពស់បើកអង្គប្រជុំ ។ លោកអាកាស៊ីថ្លែងថា ៖ ការបោះឆ្នោត បានប្រព្រឹត្តទៅ ដោយសេរី និងប្រកបដោយ សមភាព ។ ប៉ុន្តែ អ្នកតំណាងគណបក្ស «ប្រជាជន» នៅតែមិនព្រម ទទួលស្គាល់លទ្ធផល នៃការបោះឆ្នោត ដដែល ។ ព្រះអង្គម្ចាស់ចក្រពង្ស និង លោក ស៊ិន សុង ខាង គណបក្ស «ប្រជាជន» ឲ្យគម្រុយថា ពួកគេ នឹងធ្វើអបគមន៍ បំបែកទឹកដីខ្មែរជាពីរ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក្ដី ក៏ អង្គការ «អាប្រូនុច» ប្រកាស លទ្ធផល នៃការបោះឆ្នោតនោះ ជាផ្លូវការដែរ ។ ថ្ងៃ ១១ មិថុនា : ខ្មែរក្រហមប្រកាសទទួលស្គាល់លទ្ធផល នៃ ការបោះឆ្នោត ។ ថ្ងៃ ១៣ មិថុនា : សមាជិក គណបក្ស «ហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច» និង គណបក្ស «ប្រជាធិបតេយ្យ សេរីនិយម ពុទ្ធសាសនា» ដែលបំពេញបេសកកម្ម នៅផ្នែកខាងកើត ទន្លេមេគុង នាំគ្នាគេចេញពីតំបន់នោះ ព្រោះអាជ្ញាធរនៅទីនោះ សម្លាប់ ពួកគណបក្ស ដែលឈ្នះឆ្នោតដោយឥតកោតក្រែង ។ ថ្ងៃ ១៤ មិថុនា : សភាធម្មនុញ្ញ បើកអង្គប្រជុំ ។ ជាកិច្ចចាប់ផ្ដើម គេចេញសេចក្ដីសម្រេចចិត្តមួយចាត់ទុកជាមោឃៈ ការបោះឆ្នោតទម្លាក់សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ ពីអំណាចដោយសភាទាំងពីរ កាលពីថ្ងៃ ១៨ មិនាឆ្នាំ ១៩៧០ ដើម្បីតែងតាំង សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ ជាប្រមុខរដ្ឋ សាជាថ្មី។ អង្គការ«អាប្រូនុច» ចាត់ទុកថាសេចក្ដីសម្រេចចិត្តនោះ គ្មានមូលដ្ឋានគតិយុត្តអ្វីឡើយ។ ថ្ងៃ ១៥ មិថុនា : ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អង្គការ សហប្រជាជាតិ បញ្ជាក់ទទួលស្គាល់ លទ្ធផល នៃ ការបោះឆ្នោត ។ ថ្ងៃ ១៦ មិថុនា : សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ តែងតាំង ព្រះអង្គម្ចាស់ នរោត្តម រណឫទ្ធិ ប្រធានគណបក្ស «ហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច» និង លោក ហ៊ុន សែន នៃ គណបក្ស «ប្រជាជន» ជាសហនាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃ រដ្ឋាភិបាល បណ្ដោះអាសន្ន នៃ ប្រទេសកម្ពុជា ទាំងពីរនាក់តែម្ដង ។ ថ្ងៃ ១៧ មិថុនា : អតិក្រម អបគមន៍ ឈានមកដល់ទីបញ្ចប់ ។ ថ្ងៃ ២០ មិថុនា : គណបក្ស «ប្រជាជន» ប្រកាសទទួលស្គាល់ លទ្ធផល នៃការបោះឆ្នោត ។ ថ្ងៃ ១ កក្កដា : សភាធម្មនុញ្ញ សម្រេចយកច្បាប់ចាស់មកប្រើសិន ទម្រាំ មាន នីតិកម្មថ្មី ។ គណប្រតិភូ ខ្មែរក្រហមមួយដឹកនាំដោយ

លោក ចាន់យូរ៉ាន់ មកដល់ទីក្រុងភ្នំពេញ ហើយបានត្រូវទទួលឲ្យជួបសន្ទនា ជាមួយ សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ ។ ថ្ងៃ ២ កក្កដា : លោក អាកាស៊ី ទទួលអ្នកតំណាង ពួកខ្មែរក្រហម ។ ថ្ងៃ ៤-៦ កក្កដា : ទស្សនកិច្ច នៅកម្ពុជា របស់លោកស្រី ម៉ាដឺឡែន អុលប្រាយ ឯកអគ្គរដ្ឋទូតសហរដ្ឋ អាមេរិកប្រចាំអង្គការសហប្រជាជាតិ ។ សហរដ្ឋអាមេរិក ប្រឆាំងដាច់ខាត មិនឲ្យមានខ្មែរក្រហមនៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលខ្មែរថ្មី ។ ថ្ងៃ ៧ កក្កដា : ខ្មែរក្រហម វាយយកព្រះវិហារ ដោយមានជំនួយ ពីកងទ័ពថៃ ។ ថ្ងៃ ៨-១២ កក្កដា : ខ្មែរក្រហមធ្វើការវាយប្រហារ ភូមិមួយចំនួនក្នុងខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ។ ថ្ងៃ ១៣ កក្កដា : ខៀវ សំផន ដឹកនាំគណប្រតិភូខ្មែរក្រហមមួយមកទីក្រុងភ្នំពេញ។ សម្ដេច នរោត្តម សីហនុ ឆ្លៀតឱកាសនោះ ទាមទារឲ្យខ្មែរក្រហមប្រគល់ព្រះវិហារ មកឲ្យរដ្ឋាភិបាលខ្មែរវិញ ។ ថ្ងៃ ៨ សីហា : កងទ័ពរដ្ឋាភិបាល វាយយកមូលដ្ឋាន ដែលខ្មែរក្រហមកាន់កាប់ (កំពង់ធំ ព្រះវិហារ សៀមរាប បន្ទាយមានជ័យ) ។ ថ្ងៃ ២៧ សីហា : ក្រុមប្រឹក្សាសន្តិសុខ អង្គការសហប្រជាជាតិ បន្ត អាណត្តិ អង្គការ អាប្រូនុច រហូតដល់ពេលអនុម័តរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ហើយត្រូវចេញពីប្រទេសកម្ពុជា នៅថ្ងៃ ១៥ វិច្ឆិកា ។ ថ្ងៃ ១៦-២១ កញ្ញា : សភាធម្មនុញ្ញ ពិភាក្សា និងអនុម័ត រដ្ឋធម្មនុញ្ញ បន្ទាប់មកប្រែក្លាយខ្លួនជា រដ្ឋសភា គឺ អង្គការ នីតិប្បញ្ញត្តិ ពេញលក្ខណៈ ។ ថ្ងៃ ២៤ កញ្ញា : រដ្ឋធម្មនុញ្ញត្រូវប្រកាសឲ្យប្រើ ។ ថ្ងៃ ៤ តុលា : អ្នកធ្វើវិយោគថៃ ចាប់ផ្ដើម ធ្វើយុទ្ធនាការ វាយប្រហារទៅលើ លោក សម រង្ស៊ី រដ្ឋមន្ត្រី សេដ្ឋកិច្ចខ្មែរ បន្ទាប់ ពីលោក មានផែនការ រៀបចំ រំដោះសេដ្ឋកិច្ច ប្រទេសកម្ពុជា ពីភាពអានាធិបតេយ្យ ។ ថ្ងៃ ៧ តុលា : បាតុកម្មនិស្សិត ប្រឆាំងនឹងការប្រើភាសាបារាំង នៅ ឧត្ដមសិក្សា ផ្នែកបច្ចេកទេស ។ ថ្ងៃ ១៤ តុលា :ខ្មែរក្រហមដាក់គ្រាប់បែកកំទេចស្ពាន ចំនួន ៤ នៅផ្លូវជាតិលេខ ៥ ។ ថ្ងៃ ៣០ តុលា : ព្រះសង្ឃ ៤ អង្គត្រូវខ្មែរក្រហម សម្លាប់ ។ ថ្ងៃ ១៥ វិច្ឆិកា : អង្គការ «អាប្រូនុច» ដកកម្លាំង អន្តរាគមន៍ ចេញពី ប្រទេស កម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ២១ វិច្ឆិកា : ព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ នរោត្តម សីហនុ ស្នើសុំឲ្យ បញ្ចូលខ្មែរក្រហម មកក្នុងរដ្ឋាភិបាល។ ថ្ងៃ ២៤ វិច្ឆិកា :ព្រះអង្គម្ចាស់ នរោត្តម រណ

ឫទ្ធិ សហនាយករដ្ឋមន្ត្រី កត់សំគាល់ថា ការបញ្ចូលខ្មែរក្រហម មកក្នុងរដ្ឋាភិបាល ជាការផ្ទុយនឹងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ។ ថ្ងៃ ២៨ វិច្ឆិកា :សហនាយករដ្ឋមន្ត្រីទាំងពីរ ទទួលយក អំណោយ យន្តហោះមួយគ្រឿង ពីឈ្មួញថៃដែលទាស់ខែង នឹង លោក សម រង្ស៊ី រដ្ឋមន្ត្រីសេដ្ឋកិច្ចខ្មែរ ។ ថ្ងៃ ១៧ ធ្នូ : ព្រះអង្គម្ចាស់រណឫទ្ធិ ជួបលោក ខៀវ សំផន នៅទីក្រុងបាងកក ហើយទាមទារ ឲ្យមានការឈប់បាញ់គ្នាសិន ទើបធ្វើការចរចា ។

១៩៩៤

ថ្ងៃ ១២-១៤ មករា : ទស្សនកិច្ច ជាផ្លូវការ របស់ លោកនាយករដ្ឋមន្ត្រី ថៃ ជួន លីកភៃ។ ថ្ងៃ ១៨ មករា :និស្សិត នីតិសាស្ត្រ និង សេដ្ឋកិច្ច នៃសកលវិទ្យាល័យ ភ្នំពេញ ចំនួន ៤០០ នាក់ ធ្វើបាតុកម្ម ប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ របស់សាស្ត្រាចារ្យ និង រដ្ឋបាល ។ ថ្ងៃ ២០ មករា : និស្សិត និង អ្នកជំនួញខ្មែររាប់ពាន់នាក់ ធ្វើ បាតុកម្ម គាំទ្រលោកសមរង្ស៊ីដែលទាស់ខែង នឹងឈ្មួញថៃៗ ដែលមានការគាំទ្រ ពីព្រះអង្គម្ចាស់ នរោត្តម រណឫទ្ធិ សហនាយករដ្ឋមន្ត្រី ។ ថ្ងៃ ៤ កុម្ភៈ : កងទ័ព រដ្ឋាភិបាល វាយយកអន្លង់វែង មូលដ្ឋានកណ្តាល ខ្មែរក្រហមដែលមាន តាម៉ុក មេទ័ពខ្មែរក្រហម ជាអ្នកកាន់កាប់។ តាម៉ុកដកថយ ហើយទៅតាំងទីនៅត្រពាំងគល់ ដែលស្ថិតនៅជិតព្រំប្រទល់ថៃនិងលាវ។ ថ្ងៃ ២៤ កុម្ភៈ :ខ្មែរក្រហមវាយយក អន្លង់វែង បានមកវិញ។ ថ្ងៃ ១៧ មិនា : ព្រះអង្គម្ចាស់ រណឫទ្ធិ ធ្វើទស្សនកិច្ច នៅប្រទេសបារាំង រីឯ លោកហ៊ុន សែន ធ្វើទស្សនកិច្ចនៅទីក្រុងប៉េកាំង ។ ថ្ងៃ ២៣ មិនា : នួន ទន់ អ្នកនិពន្ធនាយក កាសែត ដំណឹងពេលព្រឹក បានត្រូវចាប់ខ្លួន ដោយហេតុលោកធ្វើអត្ថបទអំពីអំពើពុករលួយ ។ ថ្ងៃ ២៤ មិនា : ទីស្នាក់ការកាសែត អន្តរាគមន៍ ត្រូវរងគ្រោះដោយការគប់គ្រាប់បែក។ មនុស្ស៤នាក់ត្រូវរបួស ។ ថ្ងៃ ១១ មេសា :ស្ត្រីអូស្ត្រាលីម្នាក់ និង ជនជាតិអង់គ្លេសពីរនាក់ ត្រូវខ្មែរក្រហមចាប់យកទៅសម្លាប់ចោល ។ ថ្ងៃ ១៩ មេសា : ខ្មែរក្រហមប្រមាណ ៣ ពាន់នាក់ បានវាយ យកប៉ៃលិន បានវិញ ។ ថ្ងៃ ២៩ មេសា : គេ បានដំណឹងថា ឧត្តមសេនីយ៍ សាក ស៊ុត

សាខន អតីតអគ្គសេនាធិការដ្ឋានកងទ័ពជំនាន់ឧត្តមសេនីយ៍លន់ នល់ ហើយ ដែលបានត្រូវតែងតាំង ជាទីប្រឹក្សា រាជរដ្ឋាភិបាល បានបាត់បង់ជីវិត នៅក្នុងប្រតិបត្តិការស័ក។ ថ្ងៃ ១៧ ឧសភា : ព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ នរោត្តម សីហនុ អំពាវនាវឲ្យមានការរួមប្រជុំមួយ រវាង គូភាគីខ្មែរទាំងអស់ ។ ថ្ងៃ ២៧-២៨ ឧសភា : អង្គប្រជុំតុមូលរវាងគូភាគីខ្មែរនៅទីក្រុងព្យុងយ៉ាង ក្រោមអធិបតីនៃព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ ។ អង្គប្រជុំ បានទទួលបរាជ័យទាំងស្រុង។ ថ្ងៃ ១៤-១៦ មិថុនា : អង្គប្រជុំតុមូលម្តងទៀត ប៉ុន្តែក្នុងកម្រិតបច្ចេកទេស ។ បរាជ័យសាជាថ្មីទៀត ។ ថ្ងៃ ១០ កក្កដា :ខ្មែរក្រហម ប្រកាស បង្កើតរដ្ឋាភិបាលបណ្តោះអាសន្ន មួយដែលមាន ខៀវ សំផន ជា រដ្ឋមន្ត្រីទី១។ ថ្ងៃ ១៤ កក្កដា: រដ្ឋសភា ធ្វើវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដើម្បីផ្តល់សិទ្ធិទៅឲ្យ ប្រមុខរដ្ឋស្តីទី ចុះហត្ថលេខាទៅលើ នីតិក្រមនានា នៅពេលអវត្តមានព្រះមហាក្សត្រ ។ ថ្ងៃ ២៦ កក្កដា : សហនាយករដ្ឋមន្ត្រីទាំងពីរ ប្រកាសជាផ្លូវការ សុំជំនួយយោធា ពីសហរដ្ឋ អាមេរិក ។ នៅពេលដដែលនោះ ខ្មែរក្រហមវាយប្រហារ ទៅលើរថភ្លើងមួយត្រង់ស្រុក កំពង់ត្រាច បណ្តាលឲ្យអ្នកដំណើរ ១០ នាក់បាត់បង់ជីវិត។ ជនជាតិខ្មែរ ១១ នាក់ ជនជាតិវៀតណាម ៣ នាក់ ជនជាតិ អូស្ត្រាលីម្នាក់ ជនជាតិអង់គ្លេសម្នាក់ និង ជនជាតិបារាំងម្នាក់ បានត្រូវខ្មែរក្រហមចាប់ខ្លួន ។ ថ្ងៃ ៣១ កក្កដា : ទឹកជំនន់នៅ កំពង់ស្ពឺ និងនៅខេត្តកណ្តាល ។ មនុស្ស ៤ ម៉ឺននាក់គ្មានជម្រក ។ ដំណាំ ជិត ១០ ម៉ឺន ហិកតាត្រូវខូចខាត។ ថ្ងៃ ២៦ សីហា : រដ្ឋសភា បានអនុម័តច្បាប់មួយស្តីពីជនអន្តោប្រវេសន៍ ។ ច្បាប់នោះ បានធ្វើឲ្យទីក្រុងហាណូយព្រួយបារម្ភយ៉ាងខ្លាំង (៩៧ សំឡេងទល់នឹង ១) អគ្គលេខាធិការ អង្គការ សហប្រជាជាតិ ស្នើសុំឲ្យព្រះមហាក្សត្រខ្មែរពិនិត្យច្បាប់នោះឡើងវិញ ។ ថ្ងៃ ៧ កញ្ញា : នួន ជន អ្នកនិពន្ធនាយក កាសែត *សំឡេងយុវជន* បានត្រូវគេធ្វើឃាត ។ ថ្ងៃ ១៩ កញ្ញា : បេសកកម្ម យោធា សហរដ្ឋ អាមេរិក មួយមកធ្វើទស្សនកិច្ច ៥ថ្ងៃ នៅកម្ពុជា ។ ថ្ងៃ ២១ កញ្ញា : អគ្គលេខាធិការ អង្គការ សហប្រជាជាតិ ស្នើសុំឲ្យច្បាប់ស្តីពី ជនអន្តោប្រវេសន៍ សម្របទៅតាមគោលការណ៍ច្បាប់អន្តរជាតិ។ ខ្មែរក្រហមចោទថា អង្គការ

សហប្រជាជាតិ ចង់ឲ្យជនជាតិវៀតណាមចំនួន ៤ លាន នាក់ ដែលកំពុងរស់នៅក្នុងស្រុកខ្មែរ ស្ថិតនៅក្នុងស្រុកខ្មែរបន្តទៀតតាមផ្លូវច្បាប់ ។ ថ្ងៃ ២២ កញ្ញា : ព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ នរោត្តម សីហនុ បានប្រកាស ឲ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីជនអន្តោប្រវេសន៍ ដែលបានត្រូវអនុម័តដោយរដ្ឋសភា ។ ថ្ងៃ ១៤ តុលា : វរសេនីយឯក ខ្មែរក្រហម ឈ្មោះ ឈូក រិន បានកៀសខ្លួន ចេញពីជួរកងទ័ពរាជរដ្ឋាភិបាល ។ ឈូក រិន ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវនៃការវាយប្រហារទៅលើរថភ្លើងកាលពីថ្ងៃ ២៦ កក្កដា ហើយដែលបណ្តាលឲ្យមនុស្ស ១៣ នាក់ បាត់បង់ជីវិត និងជាអ្នកដែលទទួលខុសត្រូវ នៃការចាប់ ជនជាតិខ្មែរ ១១ នាក់ ជនជាតិអូស្រ្តាលីម្នាក់ ជនជាតិអង់គ្លេសម្នាក់ និង ជនជាតិ បារាំងម្នាក់ ។ ថ្ងៃ ២០ តុលា : លោក សមរង្ស៊ី រដ្ឋមន្ត្រីសេដ្ឋកិច្ច បានត្រូវដកហូតពី មុខតំណែង បន្ទាប់ពីមានទំនាស់ ជាមួយ ព្រះអង្គម្ចាស់ រណឫទ្ធិ និង ឈ្មួញថៃម្នាក់ ។ ថ្ងៃ ២៨ តុលា : ព្រះអង្គម្ចាស់ ចក្រពង្ស លោក ស៊ិន សុង និង លោក ស៊ិន សេង អ្នកដែល បានប៉ុនប៉ងធ្វើអបគមន៍ បានត្រូវកាត់ទោសដោយកំបាំងមុខ ឲ្យជាប់ពន្ធនាគារ ២០ ឆ្នាំម្នាក់ ។ ថ្ងៃ ៨ ធ្នូ : អ្នកកាសែតម្នាក់ ឈ្មោះ ចាន់ ដារ៉ា បានត្រូវគេធ្វើឃាត ។ ថ្ងៃ ២៧ ធ្នូ : លោក ស៊ឺន សាន អ្នកដឹកនាំ គណបក្ស «ប្រជាធិបតេយ្យ សេរីនិយម ពុទ្ធសាសនា» អំពាវនាវសុំឲ្យប្រគល់ អំណាចចាំបាច់ ទៅថ្វាយព្រះមហាក្សត្រដើម្បីព្រះអង្គអាចធ្វើការផ្សះផ្សាជាតិ។ ថ្ងៃ ២៩ ធ្នូ : ខ្មែរក្រហម ៤០០ នាក់ បានសុំចុះចូលរាជរដ្ឋាភិបាល។ ប៉ុន្តែគណបក្ស ប្រជាជន ជាពិសេស លោក ហ៊ុន សែន ប្រឆាំងដាច់ខាត នឹងការវិលមកកាន់អំណាចវិញ របស់ ព្រះមហាក្សត្រ ដោយសំអាងទៅលើរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដែលចែងថា «ព្រះមហាក្សត្រ សោយរាជ្យ ប៉ុន្តែមិនកាន់អំណាចទេ» ។

ឆ្នាំ ១៩៩៥

ថ្ងៃ ២៣ មករា : ព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ នរោត្តម សីហនុ ប្រកាសហៅឲ្យខ្មែរក្រហមចូលមករួបរួមក្នុងជីវិត នយោបាយថ្មី ។ ថ្ងៃ ២៤ មករា : ខ្មែរក្រហមវាយយក ភ្នំគោល ។ នៅឆ្នាំ ១៩៩៥ នោះ ខ្មែរក្រហម វាយប្រហារ ជាច្រើនកន្លែង ក្នុងទូទាំង

ប្រទេសកម្ពុជា ជាហេតុពិបាកលើកឡើងឲ្យបានគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ។ ប៉ុន្តែ ការវាយប្រហារសំខាន់ៗ មានជាអាទិ៍ នៅបាត់ដំបង បាវិល បាណន់ រតនមណ្ឌល មោងឫស្សី ។ ថ្ងៃ ៣០ មករា : ពាមឯក ។ ថ្ងៃ ៧ កុម្ភៈ : កំពង់ព្រៀង អូរទូក ។ ថ្ងៃ ១៣ កុម្ភៈ: សំបុក ទឹក ។ ល។ ខែធ្នូ :លោក សារ គឹមល្មុត អ្នកកាន់ហិរញ្ញវត្ថុខ្មែរក្រហម បានចុះចូលរាជរដ្ឋាភិបាល នៅទីក្រុងភ្នំពេញ ។

ឆ្នាំ ១៩៩៦

ថ្ងៃ ៨ សីហា : អៀង សារី ផ្តាច់ខ្លួនចេញពី ប៉ុល ពត ដោយនាំកងទ័ពខ្មែរក្រហម ប្រមាណ ៣០០០នាក់ ទៅជាមួយផង។ ថ្ងៃ ១៤ កញ្ញា : គេបានដឹងថា ព្រះមហាក្សត្រ បានឡាយព្រះហស្តលេខា ទៅលើ ក្រឹត្យមួយលើកលែងទោសឲ្យអៀង សារី ។ ថ្ងៃ ១ តុលា: កងទ័ពរបស់ អ៊ី ឈាន ដែលជាសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ អៀង សារី បានវាយយកមូលដ្ឋាន របស់ ប៉ុល ពត នៅ សំឡូត ។ ថ្ងៃ ១១ តុលា: ព្រះអង្គម្ចាស់ រណឫទ្ធិ សហនាយករដ្ឋមន្ត្រីទី១ យាងដោយសម្ងាត់ទៅទីក្រុងប៉ៃលិន បន្ទាប់ពី បានយាងទៅ ស៊ីសុផុន នៅថ្ងៃ ២ សីហា ឆ្នាំដដែល ។ ថ្ងៃ ២២ តុលា : លោក ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីទី ២ ទៅជួប អៀង សារី នៅ ប៉ៃលិន ។

ឆ្នាំ ១៩៩៧

ថ្ងៃ ៣០ មិនា : គ្រាប់បែកមួយ បានត្រូវមនុស្សមិនស្គាល់មុខ គប់ទៅលើអ្នកធ្វើបាតុកម្មបណ្តាលឲ្យមនុស្ស ១៦ នាក់ បាត់បង់ជីវិត ។ ថ្ងៃ ១០ មិថុនា : មេបញ្ជាការកងទ័ព របស់ ប៉ុល ពត គឺ សុន សេន បានត្រូវ ប៉ុល ពត សម្លាប់ចោលទាំងគ្រួសារ (១១ នាក់) ។ ថ្ងៃ ១៧ មិថុនា : វិទ្យុខ្មែរក្រហមថ្កោលទោស ប៉ុល ពត ថា បានក្បត់ ចលនាខ្មែរក្រហម ។ ថ្ងៃ ២០ មិថុនា : តាម៉ុក ចាប់ ប៉ុល ពត បាន ។ នៅថ្ងៃដដែលនោះ លេខាផ្ទាល់ របស់ ប៉ុល ពត សុំចុះចូលរាជរដ្ឋាភិបាល ។ ថ្ងៃ

២៨ មិថុនា : ខៀវ សំផន ធ្វើសន្និសីទកាសែតមួយនៅព្រះវិហារ ដើម្បីប្រកាសថា ចលនាខ្មែរក្រហម បានឈានមកដល់ទីអវសានហើយ ។ ខៀវ សំផន ប្រកាសផ្ដាច់ខ្លួនចេញពី ប៉ុល ពត ហើយគាំទ្ររាជរដ្ឋាភិបាល និងរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ដោយឥតលក្ខខណ្ឌ ។ លោក ហ៊ុន សែនជំទាស់នឹង សន្និសីទកាសែតនោះ ហើយ តម្រូវឲ្យខៀវសំផន ចុះចូលដោយឥតលក្ខខណ្ឌ ។ ថ្ងៃ ៤ កក្កដា : កងទ័ពស្មោះត្រង់ នឹងព្រះអង្គម្ចាស់ នរោត្តម រណឫទ្ធិ និង កងទ័ពស្មោះត្រង់ នឹងលោក ហ៊ុន សែន ប្រយុទ្ធគ្នានៅចំកណ្ដាលទីក្រុងភ្នំពេញ និង នៅអូរស្មាច់ ។ ថ្ងៃ ១៦ កក្កដា : លោក អ៊ុង ហួត ប្រកាសដាក់បេក្ខភាព ធ្វើសហនាយករដ្ឋមន្ត្រីទី១ ជំនួសព្រះអង្គម្ចាស់រណឫទ្ធិដែលភៀសទៅបរទេស ។ ថ្ងៃ ២៥ កក្កដា : ប៉ុល ពត បានត្រូវក្រុមរបស់ខ្លួនផ្ទាល់ និង តាម៉ុក យកទៅកាត់ទោស។ ថ្ងៃ ២៧ កក្កដា :ព្រះអង្គ ម្ចាស់រណឫទ្ធិ ដែលភៀសខ្លួនទៅបរទេស ប្រកាសដេញលោក អ៊ុង ហួត ចេញពី គណបក្ស«ហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច» ។ ថ្ងៃ ៦ សីហា : រដ្ឋសភាដកអភ័យឯកសិទ្ធិ ពីព្រះអង្គម្ចាស់រណឫទ្ធិ ប៉ុន្តែ ពុំដកហូតព្រះអង្គពីមុខតំណែងទេ ។ ថ្ងៃ ៨ សីហា :លោកស្រីម៉ាដឺឡែន អុលប្រាយ រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេស សហរដ្ឋអាមេរិក សម្រេចព្យួរទុក សិនជំនួយដែលសហរដ្ឋ អាមេរិក ត្រូវផ្ដល់ទៅឲ្យកម្ពុជា។ សហរដ្ឋ អាមេរិក ពុំទទួលស្គាល់លោកអ៊ុងហួតជាជានាយករដ្ឋមន្ត្រីដែលបានត្រូវតែងតាំងតាមរបៀបប្រជាធិបតេយ្យទេ។ ថ្ងៃ ៣០ សីហា : ព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ នរោត្តម សីហនុដែលគង់នៅ សៀមរាប ស្នើឲ្យបើកការចរចាក្រៅផ្លូវការ រវាងលោក ហ៊ុន សែន និងព្រះអង្គម្ចាស់រណឫទ្ធិ ។ ថ្ងៃ ១៦ កញ្ញា: រដ្ឋសភាពុំព្រមអនុម័តគម្រោងរៀបចំគណរដ្ឋ មន្ត្រីថ្មីដែល លោក ហ៊ុន សែន បានស្នើឡើង។ ថ្ងៃ ១៩ កញ្ញា: គណកម្មការ ត្រួតពិនិត្យ របស់ អង្គការ សហប្រជាជាតិ សម្រេចដាក់អាសនៈប្រទេសកម្ពុជានៅអង្គការសហប្រជាជាតិ ឲ្យនៅទំនេរ ។ ថ្ងៃ ២៤ កញ្ញា: នៅក្នុងសន្និសីទកាសែតមួយ នៅទីក្រុងប៉ារីស លោក ហ៊ុន សែន ចោទសួរអង្គការសហប្រជាជាតិថា តើអង្គការសហប្រជាជាតិបំពេញតួនាទីរបស់ខ្លួននៅកម្ពុជា របៀបណាទៅ បើអាសនៈកម្ពុជានៅទំនេរដូច្នេះ? ថ្ងៃ ១១ វិច្ឆិកា :ព្រះអង្គម្ចាស់រណឫទ្ធិ

[illegible] ហាងឆេងយោបាយស្របតាមប្រទេសវៀតណាម ។ ថ្ងៃ ១៤ វិច្ឆិកា :ព្រះអង្គម្ចាស់រណឫទ្ធិថ្លែងថា ព្រះអង្គសព្វព្រះទ័យយាងត្រឡប់ទៅកម្ពុជាវិញ ហើយមិនទាមទារយកតំណែងនាយករដ្ឋមន្ត្រីមកវិញទេ ឲ្យតែរដ្ឋាភិបាលលោក ហ៊ុន សែន ដកពាក្យបណ្ដឹងចេញ។ ថ្ងៃ ២៦ វិច្ឆិកា : ព្រះមហាក្សត្រ នរោត្តម សីហនុ ថ្លែងថា ការវិនិច្ឆ័យទោសព្រះអង្គម្ចាស់ រណឫទ្ធិ ជាអំពើអយុត្តិធម៌ ព្រោះអ្នកដែលបានគាំទ្រព្រះអង្គម្ចាស់រណឫទ្ធិ កាលពីខែកក្កដា និង ឧសភា ពុំបានត្រូវគេវិនិច្ឆ័យទោសផងទេ ។ ថ្ងៃ ២៧ វិច្ឆិកា : លោក សម រង្ស៊ី ត្រឡប់មកស្រុកខ្មែរវិញ ។ ថ្ងៃ ១ ធ្នូ : គណប្រតិភូ សមាជិកសភា មកជួបលោក ហ៊ុន សែន ហើយដាក់លក្ខខណ្ឌចំនួន ១៤ ខ នៅក្នុងនោះមានលក្ខខណ្ឌ ៤ គឺ ការឈប់ [illegible] ការបង្កើតគណកម្មការបោះឆ្នោតមួយ ដែលមានជំហរឯករាជ្យ ការវិលត្រឡប់មកវិញ របស់ព្រះអង្គម្ចាស់រណឫទ្ធ ដោយឥតដាក់លក្ខខណ្ឌ ការប្រគល់ ប៉ុស្ដ ទូរទស្សន៍ និង វិទ្យុ មកឲ្យគណបក្ស «ហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច» វិញ ។ លោក ហ៊ុន សែន សុខចិត្ត អនុញ្ញាតឲ្យឧត្ដមសេនីយ៍ ញ៉ែក ប៊ុនឆាយ វិលត្រឡប់ មកវិញប៉ុន្តែឲ្យផ្ដាច់ខ្លួនចេញពីព្រះអង្គម្ចាស់រណឫទ្ធិ ។ លោក ញ៉ែក ប៊ុនឆាយ មិនយល់ព្រមនឹងសំណើនេះទេ ។ ថ្ងៃ ៣ ធ្នូ : លោក ប៉ែន សុវណ្ណ អតីតនាយករដ្ឋមន្ត្រី របប «សាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិត កម្ពុជា» ហើយដែលទើបនឹង បានបង្កើតគណបក្សគាំទ្រជាតិខ្មែរ បានវិលត្រឡប់មក កម្ពុជា វិញ ។ នៅថ្ងៃដដែលនោះ ព្រះមហាក្សត្រ ក៏យាងវិលមកកម្ពុជាវិញដែរ ។

ឆ្នាំ ១៩៩៨

ថ្ងៃ ២១ មករា : លោក ប៉ែន សុវណ្ណ អតីតនាយករដ្ឋមន្ត្រី របប «សាធារណរដ្ឋ ប្រជាមានិតកម្ពុជា» បង្កើត គណបក្ស«គាំទ្រជាតិខ្មែរ» ។ ថ្ងៃ ២៥ មករា : លោក អ៊ុក កុរ បានត្រូវជ្រើសតាំងជា ប្រធានគណបក្ស «ប្រជាធិបតេយ្យ» ជំនួសលោក អ៊ុន តាំ ។ ថ្ងៃ ១ កុម្ភៈ លោក អ៊ុងហួត សហនាយករដ្ឋមន្ត្រី ទី ១ ជំនួសព្រះអង្គ

ម្ចាស់រណឫទ្ធិ បង្កើតគណបក្ស «រាស្ត្រនិយម» ហើយ លោក ឡុយ ស៊ីមឈាង បង្កើតគណបក្ស «សង្គមថ្មី» ។ ថ្ងៃ ២៨ មករា : លោក ស៊ីន សាន ប្រធានគណបក្ស «ប្រជាធិបតេយ្យ សេរីនិយមពុទ្ធសាសនា» ព្រមទាំងអ្នកតំណាងប្រទេសអង់គ្លេស ប្រទេសបារាំង ប្រទេសចិន ប្រទេសរុស្ស៊ី និង សហរដ្ឋ អាមេរិក នាំគ្នាធ្វើការគាបសង្កត់ ទៅលើព្រះមហាក្សត្រ នរោត្តម សីហនុ ឲ្យវិលត្រឡប់មកកម្ពុជាវិញ ដើម្បីរៀបចំការបោះឆ្នោត ។ ថ្ងៃ ៣ កុម្ភៈ : លោក ខូន ឆាយ ប្រកាសថា លោក នឹងបង្កើត គណបក្ស«រួបរួមជាតិ» ។ ថ្ងៃ ៤ កុម្ភៈ : លោក សម រង្ស៊ី អំពាវនាវសុំឲ្យព្រះមហាក្សត្រ ត្រឡប់មកស្រុកខ្មែរវិញ បើពុំដូច្នោះទេ លោក នឹងរៀបចំមហាបាតុកម្មមួយ នៅថ្ងៃ ២២ កុម្ភៈ ដើម្បីសុំឲ្យព្រះអង្គបំពេញភារកិច្ច របស់ព្រះអង្គជា «បិតាជាតិ»។ ព្រះមហាក្សត្រខ្មែរ បានដោះសាថា ទាល់តែខែមេសា ទើបព្រះអង្គយាងចូលស្រុក ព្រោះនៅ ពេលនេះ ព្រះអង្គកំពុងព្យាបាលព្រះរាជសុខភាព ។ ថ្ងៃ ៧ កុម្ភៈ: អ្នកតំណាងរាស្ត្រ ៣ រូបទៀត នៃគណបក្ស «ហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច» គឺ លោក សិទ្ធិ សួយ លោក គង់ សុផាត និង លោក ណុប លៀង បាននាំគ្នាចូល ជាសមាជិក គណបក្ស «ពលរដ្ឋខ្មែរ»របស់លោក ងួន សៀ ។ ថ្ងៃ ៣០ មិនា :ព្រះអង្គម្ចាស់នរោត្តមរណឫទ្ធិវិលមកស្រុកខ្មែរវិញ ដោយមានលោក ស្តេហ្វេន សូឡា សមាជិកព្រឹទ្ធសភា អាមេរិក លោក ឡាក់ខាន់ម៉េរ៉ូត្រា អ្នកតំណាងអគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិនៅកម្ពុជា ជូនដំណើរផង ។ ថ្ងៃ ១៥ មេសា : ប៉ុល ពត ទទួលមរណភាព ។ ថ្ងៃ ៤ និង ១៨ មិថុនា :កងទ័ព និង កម្មាភិបាល ខ្មែរក្រហម ចំនួន ៤០០០ នាក់ បានសុំចុះចូលរាជរដ្ឋាភិបាល ។ ថ្ងៃ ២៦ កក្កដា : ការបោះឆ្នោតសកលសម្រាប់នីតិកាលទី២។ លទ្ធផល៖ គណបក្ស«ប្រជាជន» បាន ៤១. ៤២% នៃសំឡេង, គណបក្ស «ហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច» បានទទួល ៣១. ៧០%. គណបក្ស សម រង្ស៊ី បាន ១៤, ៧៥ % ។ ថ្ងៃ ៣០ កក្កដា : គណកម្មាធិការជាតិ នៃ ការបោះឆ្នោត ហៅ គ. ជ. ប. ប្រកាសបញ្ជាក់ប្រាប់ថា ការកំណត់ចំនួនអាសនៈ ត្រូវធ្វើទៅតាមប្រព័ន្ធសមាមាត្រ មធ្យមភាគច្រើន ។ ថ្ងៃ ៣ កញ្ញា : គណបក្សប្រឆាំង មិនព្រមទទួល

ស្គាល់លទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោត។ និស្សិតប្រមាណ ៣០០ នាក់ ព្រមទាំងព្រះសង្ឃ ៥០ អង្គ បាននាំគ្នាធ្វើ បាតុកម្ម យ៉ាងគគ្រឹកគគ្រេង នៅមុខទីស្នាក់ការសហភាពអឺរ៉ុប នៅមុខស្ថានទូតបារាំង ស្ថានទូត សហរដ្ឋ អាមេរិក និង ស្ថានទូតវៀតណាម ។ ថ្ងៃ ៨ កញ្ញា : បាតុករនៅ «ទីលានប្រជាធិបតេយ្យ»ត្រូវរដ្ឋាភិបាលអស់អាណត្តិ បង្ក្រាបយ៉ាងស្អែងអស្ចារ្យដោយប្រើកងទ័ពប្រដាប់អាវុធ ៤ កាម្មុង។ ថ្ងៃ ១០ កញ្ញា : លោក គីម សុខា អ្នកតំណាងរាស្ត្រ នៃ គណបក្ស «ប្រជាធិបតេយ្យ សេរីនិយមពុទ្ធសាសនា» បានត្រូវឃាត់ខ្លួននៅពេលលោក ហៀប នឹងឡើងយន្តហោះ។ ថ្ងៃ ១១ កញ្ញា : នៅសៀមរាប ព្រះមហាក្សត្រសុំឲ្យគណបក្សប្រឆាំង ទទួលស្គាល់លទ្ធផលនៃការបោះឆ្នោត ។ ថ្ងៃ ១៤ កញ្ញា : ថ្ងៃទី ៨ នៃ បាតុកម្ម បាតុករនាំគ្នាដើរពាសពេញមហាវិថី ម៉ៅសេទុង។ ថ្ងៃ ២១ កញ្ញា : លោក ម៉ម សូណង់ដូ នាយកវិទ្យុឯកជន «សំបុកឃ្មុំ» បានត្រូវគេឃាត់ខ្លួននៅព្រលានយន្តហោះ ពោធិ៍ចិនតុង នៅពេលដែលលោករៀបឡើងយន្តហោះ ។ ថ្ងៃ ២៤ កញ្ញា : រដ្ឋសភារួមប្រជុំគ្នា ដើម្បីធ្វើវិសោធនកម្មសំខាន់មួយ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញ តាមសេចក្តីស្នើរបស់ព្រះមហាក្សត្រ ។ វិសោធនកម្មនោះ តម្រូវឲ្យមានមតិភាគច្រើន ២ ភាគ ៣ ពោលគឺ ៧៣ សំឡេង ទើបអាចចាត់តាំងរដ្ឋាភិបាលបាន។ នៅថ្ងៃដដែលនោះ លោក ហ៊ុន សែន បានត្រូវគេប៉ុនប៉ងធ្វើឃាត ។ ថ្ងៃ ២៤ កញ្ញា : លោក ហ៊ុន សែន អនុញ្ញាតឲ្យអ្នកតំណាងរាស្ត្រប្រឆាំង អាចចេញទៅក្រៅប្រទេស ។ ព្រះអង្គម្ចាស់រណឫទ្ធិ និង លោក សម រង្ស៊ី ព្រមទាំងភរិយា ក៏ចេញដំណើរទៅប្រទេសបារាំងនៅថ្ងៃនោះដែរ។ ការចាកចេញពីប្រទេស នៃអ្នកតំណាងរាស្ត្រ នៃគណបក្សប្រឆាំង ធ្វើឲ្យរាំងស្ទះដល់ការចាត់តាំងរដ្ឋាភិបាលថ្មី ។ ថ្ងៃ ២៥ កញ្ញា : អ្នកតំណាងរាស្ត្រ គីម សុខា នៃគណបក្ស «ប្រជាធិបតេយ្យសេរីនិយម ពុទ្ធសាសនា» ហើយដែលជាប្រធានគណកម្មការ សិទ្ធិមនុស្ស នៃរដ្ឋសភា បានត្រូវនគរបាលកោះហៅ ដោយត្រូវចោទប្រកាន់ថា ជាអ្នកដែលបំផុសបំផុលឲ្យមានបាតុកម្ម មិនទទួលស្គាល់លទ្ធផល នៃការបោះឆ្នោត។ ខែ តុលា : ការចរចា ដើម្បីធ្វើការផ្សះផ្សា រវាង មតិភាគច្រើន នឹងគណបក្សប្រឆាំង ទទួល បាក

ជ័យទាំងស្រុង ។ ថ្ងៃ ៧ វិច្ឆិកា : មុនពីរចេញដំណើរទៅទីក្រុង ប៉េកាំងវិញ ព្រះមហាក្សត្រ នរោត្តម សីហនុ ប្រកាសសុំឲ្យអ្នកតំណាងរាស្ត្រដែលចេញទៅ បរទេស ត្រឡប់មកវិញ ដោយមានព្រះអង្គជាអ្នក ធានាសន្តិសុខ។ ថ្ងៃ ៩ វិច្ឆិកា : លោក សម រង្ស៊ី ពុំព្រម ព្រោះលោកយល់ថា បើត្រឡប់ទៅវិញ អ្នកតំណាងរាស្ត្រ ទាំងនោះ នឹងក្លាយទៅជាចំណាប់ របស់ លោក ហ៊ុន សែនជាពុំខាន ។ ថ្ងៃ ១១ វិច្ឆិកា :. រដ្ឋាភិបាល ប្រកាសធានាសន្តិសុខ ដល់អ្នកតំណាងរាស្ត្រ ដែលបានភៀសខ្លួនទៅបរទេស ។ ថ្ងៃ ១២ វិច្ឆិកា : ព្រះអង្គម្ចាស់ រណឫទ្ធិ មកដល់ព្រលានយន្តហោះពោធិចិនតុង។ នៅល្ងាចថ្ងៃដដែលនោះ ព្រះអង្គ បានចូលរួមក្នុងពិធីថតរូប ដែលគេឃើញមាន លោក ហ៊ុន សែន លោក ជា ស៊ីម ព្រមទាំងអ្នកដឹកនាំផ្សេងៗ ទៀត នៃ គណបក្ស «ប្រជាជន» ។ ថ្ងៃ ១៣ វិច្ឆិកា : អ្នកដឹកនាំ គណបក្ស «ប្រជាជន» និង អ្នកដឹកនាំ គណបក្ស «ហ៊្វុនស៊ិនប៉ិច» ចុះហត្ថលេខាយល់ព្រមគ្នា បង្កើតរដ្ឋាភិបាលចម្រុះ ។ ការបែងចែកអំណាច រវាង គណបក្សពីរនេះ ៖ លោក ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី ព្រះអង្គម្ចាស់ នរោត្តម រណឫទ្ធិ ប្រធានរដ្ឋសភា ។ ថ្ងៃ ២ ធ្នូ : នៅពេលអង្គប្រជុំ លើកដំបូងបង្អស់ នៃក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋមន្ត្រី លោក ហ៊ុន សែន អំពាវនាវ ឲ្យមេខ្មែរក្រហម ចុះចូលរាជរដ្ឋាភិបាល ។ ថ្ងៃ ៣ ធ្នូ : លោក ហោ ណាំហុង រដ្ឋមន្ត្រីការបរទេសខ្មែរ ផ្សព្វផ្សាយសារ របស់ ព្រះមហាក្សត្រដល់អង្គទូតទាំងអស់ នៅទីក្រុងភ្នំពេញដើម្បីប្រាប់ឲ្យដឹងថា ប្រទេសកម្ពុជា បានយក អាសនៈ របស់ ខ្លួន នៅអង្គការ សហប្រជាជាតិ វិញហើយ បន្ទាប់ពីវិបត្តិ ថ្ងៃ ៥-៦ កក្កដាឆ្នាំ ១៩៩៧ ។ ថ្ងៃ ១៤ ធ្នូ : កូដកម្ម គ្រូបង្រៀនទាមទារឡើងប្រាក់ខែ ពី ២០ ដុល្លារ ហូតដល់ ៣១៩ ដុល្លារ ។ ថ្ងៃ ២៥ ធ្នូ : ខៀវ សំផន និង នួន ជា សរសេរសំបុត្រមួយ មក លោកហ៊ុន សែន សុំរស់នៅ ក្នុងសង្គមជាតិ ជាប្រជាជនសាមញ្ញ ។ ថ្ងៃ ២៩ ធ្នូ : ខ្មែរក្រហមទាំងពីរនេះ បានមកដល់ទីក្រុងភ្នំពេញតាមឧទ្ធម្ភាគចក្រ ហើយ បានទទួល បដិសណ្ឋារកិច្ច ពីលោក ហ៊ុន សែន ។

ឆ្នាំ ១៩៩៩

នៅដើមឆ្នាំ ១៩៩៩ សមាគម សិទ្ធិមនុស្ស ADHOC សំដែងការព្រួយបារម្ភយ៉ាង ខ្លាំងដោយឃើញយោធារឹបអូសយកដីប្រជាជនដោយឥតកោតក្រែង (ករណីជាច្រើន កើតមានឡើងនៅក្នុងខេត្ត បន្ទាយមានជ័យ បាត់ដំបង កំពង់ចាម កំពង់ស្ពឺ ភ្នំពេញ ។ល។) ។ ថ្ងៃ ២៥ មករា : លោក ហ៊ុន សែន ប្រគល់ ការកិច្ចអគ្គបញ្ជាការ កងទ័ព ទៅឲ្យឧត្តមសេនីយ៍ កែ គឹមយ៉ាន់ ។ ថ្ងៃ ៥ កុម្ភៈ : នៅពេលទស្សនកិច្ច ជាផ្លូវការរបស់លោក នៅ ប្រទេសម៉ាឡេស៊ី លោក ហ៊ុន សែន បានថ្លែងថា : ការបង្កើតតុលាការកាត់ទោស មេដឹកនាំខ្មែរក្រហម នឹងនាំទៅរកសង្គ្រាម ។ ថ្ងៃ ៣០ មេសា : ប្រទេសកម្ពុជា ចូលជា សមាជិក សមាគម អាស៊ាន ។ នៅឆ្នាំ ១៩៩៩ នោះ ឃាតកម្ម ទៅលើតារាភាពយន្ត ក៏ស្តែងចេញឡើងដែរ ។ ថ្ងៃ ៦ កក្កដា : អ្នកចម្រៀង និង តារាភាពយន្ត ពិសិដ្ឋ ពីលីកា បានត្រូវជនមិនស្គាល់មុខ បាញ់សម្លាប់ ។ ថ្ងៃ ២៧-២៨ តុលា: អ្នកតំណាងប្រទេសផ្តល់ជំនួយ ចំនួន ១៦ ប្រទេស បានបើកអង្គប្រជុំ នៅទីក្រុងភ្នំពេញ ។